

Verslag 2012

Prudentiële regelgeving en prudentieel toezicht

© Nationale Bank van België

Alle rechten voorbehouden.
De gehele of gedeeltelijke vermenigvuldiging van deze publicatie
voor educatieve en niet-commerciële doeleinden is toegestaan met
bronvermelding.

Prudentiële regelgeving

De crisis die het internationaal financieel stelsel blijft verzwakken, heeft een sterke Europese dimensie aangenomen. Nergens anders dan in het eurogebied doen de interdependenties tussen het gewicht van de overheidsschuld en de financieringsproblemen van de kredietinstellingen zich zo scherp gevoelen. Om deze negatieve wisselwerkingen, die de Europese eenheidsmarkt versnipperen, en zelfs het voortbestaan van het eurogebied in gevaar brengen, weg te werken, hebben de Europese autoriteiten besloten de Economische en Monetaire Unie (EMU) aan te vullen met een bankenunie. Het gemeenschappelijk toezichtsmechanisme zal een wezenlijk bestanddeel vormen van deze bankenunie, maar daarnaast zal zij ook steunen op sterk gemeenschappelijke herstel- en afwikkelingsprocedures en depositogarantieregelingen. Zoals bepaald in de overeenkomst die werd bereikt tijdens de Raad van ministers (Ecofin) van 12 december 2012, zal deze bankenunie inhouden dat de ECB vanaf 1 maart 2014 (of uiterlijk twaalf maanden na de inwerkingtreding van de verordening die deze taak aan de ECB toevertrouwt) het toezicht op zo'n 200 zeer grote bankgroepen zal overnemen en dat ze de controle op de andere kleinere instellingen van het eurogebied zal volgen. Ze zal deze controle rechtstreeks kunnen uitoefenen, mocht de financiële stabiliteit zulks rechtvaardigen (deel 1).

Deze nieuwe structuur biedt vooral voordelen voor het toezicht op de grote systeemrelevante en grensoverschrijdende banken. Bij het toezicht op deze grote instellingen zal de ECB rekening moeten houden met de lopende werkzaamheden op internationaal en Europees vlak met betrekking tot de identificatie en de monitoring van systeemrelevante instellingen, de uitoefening van het macroprudentieel mandaat of, meer recentelijk, de opportuniteit om structurele hervormingen in te voeren teneinde de activiteiten van deposito- en investeringsbanken beter van elkaar te kunnen onderscheiden (deel 2).

Ondanks deze belangrijke verandering in de prudentiële architectuur, zal het financieel stelsel zich verder moeten aanpassen aan de nieuwe solvabiliteits- en liquiditeitsvereisten die zowel voor de banken als voor de verzekeringsondernemingen zijn ingevoerd door het Basel Comité en de Europese Commissie (deel 3).

Ook in België werden in 2012 reglementaire veranderingen aangebracht in verband met de uitgifte van *covered bonds*, de nieuwe beleidslijn met betrekking tot de organisatie van de *compliance* functie, de beoordeling van het *fit and proper*-karakter van de leiders van financiële instellingen en het verloningsbeleid van die instellingen (deel 4).

1. Bankenunie en crisisbeheersing

In zijn rapport van 26 juni 2012⁽¹⁾ heeft de voorzitter van de Europese Raad een samenhangend voorstel aangedragen voor de stabilisering van de Economische en Monetaire Unie. Dit voorstel bestaat uit vier essentiële pijlers, namelijk een geïntegreerd financieel kader, een geïntegreerd begrotingskader, een geïntegreerd economisch beleidskader en een beleidsvorming die gepaard gaat met de nodige democratische legitimiteit en verantwoordingsplicht.

De versterking van de eerste van deze pijlers, het geïntegreerd financieel kader, is erop gericht de financiële stabiliteit in Europa te herstellen. In het rapport van de voorzitter van de Europese Raad worden de bestanddelen opgesomd waaruit dit geïntegreerd financieel kader zou moeten bestaan. Het zou moeten berusten op een gemeenschappelijk stel regels en zou een geïntegreerd toezicht en een gezamenlijke depositogarantieregeling moeten bevatten, in combinatie met een gemeenschappelijk kader voor de afwikkeling van bankfaillissementen.

Naar aanleiding van dit rapport heeft de top van het eurogebied van 29 juni 2012 de Europese Commissie verzocht voorstellen in te dienen voor de instelling van een gemeenschappelijk toezichtsmechanisme. Op 12 september 2012 heeft de Europese Commissie voorstellen gepubliceerd om de ECB toezichtsbevoegdheid te verlenen, enerzijds, en de werking van de Europese Bankautoriteit (EBA) af te stemmen op de nieuwe toezichtsstructuren, anderzijds. Bovendien onderstreept de Europese Commissie in een afzonderlijke mededeling dat zij van plan is een gemeenschappelijk mechanisme voor te stellen voor de beheersing en de afwikkeling van bankcrisisen en voor de coördinatie van het gebruik van

afwikkelingsinstrumenten voor banken in de bankenunie. De Commissie zal dit voorstel indienen zodra de voorstellen inzake herstel en afwikkeling enerzijds, en de depositogarantie anderzijds, die zij respectievelijk in juni 2012 en in juli 2010 heeft ingediend, aangenomen zijn door de Europese Raad en het Europees Parlement.

1.1 Gemeenschappelijk toezichtsmechanisme

Juridisch kader

Op 12 december 2012 bereikte de Raad van ministers (ECOFIN) een akkoord over een verordening waarbij aan de ECB specifieke taken worden opgedragen betreffende het beleid op het gebied van het prudentieel toezicht op kredietinstellingen. Krachtens de verordening zal de ECB exclusief bevoegd worden voor het prudentieel toezicht op de kredietinstellingen van het eurogebied.

De ECB zal haar taken vervullen in de context van een 'gemeenschappelijk toezichtsmechanisme' (GTM), dat zal bestaan uit de ECB en de nationale toezichthouders. De ECB wordt verantwoordelijk voor het doeltreffend en samenhangend functioneren van het GTM in zijn geheel. Ook landen van buiten het eurogebied kunnen aansluiten bij het GTM.

De scheiding tussen de monetaire functie van de ECB en haar prudentiële taken

De oprichting van het GTM doet geen afbreuk aan de relevantie van de Verdragsbepalingen die van toepassing zijn op de ECB zelf: de verdragsrechtelijk beschermde onafhankelijkheid van de ECB en de artikelen betreffende

(1) Van Rompuy, H. (2012), 'Naar een echte Economische en Monetaire Unie', EUCO 120/12.

Kader 1 – Categorieën van banken binnen het gemeenschappelijk toezichtsmechanisme

De taakverdeling binnen het GTM is gebaseerd op het onderscheid tussen 'minder belangrijke banken', enerzijds, en 'banken die niet beschouwd worden als minder belangrijk' (hieronder genoemd: 'belangrijke banken'), anderzijds.

Het belang van een instelling wordt bepaald op de hoogste geconsolideerde basis binnen de deelnemende lidstaten, op basis van de volgende criteria: omvang, belang voor de economie van de Europese Unie of van een deelnemende lidstaat en uiteindelijk belang van de grensoverschrijdende activiteiten. Zodra een bankgroep als belangrijk wordt gekwalificeerd, krijgen ook alle bankdochters en bijkantoren van die bankgroep die kwalificatie.

Meer specifiek zal een instelling niet als 'minder belangrijk' beschouwd worden indien aan één van de volgende voorwaarden is voldaan:

- (1) de totale waarde van de activa bedraagt meer dan € 30 miljard; of
- (2) het aandeel van de totale activa in verhouding tot het bbp van de lidstaat van vestiging is meer dan 20%, tenzij de totale waarde van de activa minder dan € 5 miljard bedraagt; of
- (3) na kennisgeving door de bevoegde nationale toezichthouder dat die instelling van groot belang is voor de binnenlandse economie, neemt de ECB een besluit waarin zij dit belang bevestigt, nadat zij een alomvattende beoordeling, inclusief een balansbeoordeling, van die kredietinstelling heeft verricht.

De precieze methodologie voor de berekening van deze criteria zal vastgelegd worden door de ECB.

De ECB zal ook kunnen beslissen om een instelling van groot belang te beschouwen als die instelling dochterbanken heeft in meer dan één deelnemende lidstaat, en de grensoverschrijdende activa of passiva een belangrijk deel van haar totale activa of passiva vertegenwoordigen.

Instellingen die rechtstreeks steun hebben ontvangen van het EFSF of het ESM, of dergelijke steun hebben gevraagd, worden beschouwd als belangrijk.

de beslissingsorganen van de ECB blijven ook binnen het GTM van toepassing.

De prijsstabiliteit blijft, ook na de inwerkingtreding van het GTM, het hoofddoel van de ECB. De nieuwe taken van de ECB mogen geen afbreuk doen aan de geloofwaardigheid van haar monetair beleid.

Bij het opzetten van haar interne regels zal de ECB erover waken dat haar reputatie gevrijwaard wordt en dat er een gepaste scheiding wordt gemaakt tussen het monetair beleid en de prudentiële taken.

Toch mag hierbij niet uit het oog worden verloren dat de prudentiële expertise en informatie van essentieel belang kunnen zijn bij het vastleggen van het monetair beleid. De

ECB moet met deze interacties en synergieën tussen het monetair en prudentieel beleid rekening houden.

Taakverdeling binnen het GTM

De ECB en de nationale toezichthouders vormen samen het GTM. De ECB wordt verantwoordelijk voor het doeltreffend en samenhangend functioneren van het GTM in zijn geheel.

Zonder afbreuk te doen aan die verantwoordelijkheid van de ECB, is de taakverdeling binnen het GTM gebaseerd op het onderscheid tussen 'minder belangrijke banken' enerzijds, en 'belangrijke banken', anderzijds (zie Kader 1).

Prudentiële beslissingen met betrekking tot 'belangrijke banken' zullen genomen worden door de ECB. Nationale toezichthouders zijn verantwoordelijk voor het bijstaan van de ECB bij de voorbereiding en de implementatie van de prudentiële taken van het GTM. Voor de 'minder belangrijke banken' blijven de nationale toezichthouders bovendien bevoegd om prudentiële beslissingen te nemen.

De GTM-verordening voorziet in bijzondere procedures voor het toekennen of intrekken van een vergunning als kredietinstelling en voor het beoordelen van de verwerking of de verkoop van een gekwalificeerde deelneming in een kredietinstelling. Voor deze beslissingen is de ECB uiteindelijk bevoegd om de beslissing te nemen, ook als het over 'minder belangrijke banken' gaat.

De rol van de nationale toezichthouders in het prudentieel toezicht moet nog meer in detail omschreven worden in een kaderreglement dat zal goedgekeurd worden door de ECB op voorstel van de Raad van Toezicht.

Dit reglement zal een belangrijke factor zijn in het succes en de geloofwaardigheid van het GTM. Het moet de basis vormen voor een efficiënt systeem van kwaliteitsvol banktoezicht. Het moet het mogelijk maken om maximaal gebruik te maken van de bestaande ervaring en expertise van de nationale toezichthouders, ook voor het toezicht op de 'belangrijke banken', en dat zonder afbreuk te doen aan de samenhang van het GTM. De prudentiële beslissingsprocedures moeten zo worden georganiseerd, dat ze alle ruimte laten aan de prudentiële activiteiten zelf.

Vorbereiding van het gemeenschappelijk toezichtsmechanisme

Zodra de wetgevingsprocedure volledig is afgerond, kan de GTM-verordening gepubliceerd worden. Het GTM wordt dan opgericht, overeenkomstig de kalender zoals die is bepaald in de overgangsbepalingen van de GTM-verordening.

Op basis van de drempels die in de GTM-verordening zijn opgenomen, en onder voorbehoud van de verdere uitwerking van een methodologie in het ECB-kaderreglement, zou meer dan 90 % van de totale Belgische banksector (gemeten op basis van activa) als belangrijk beschouwd worden. Zodra de methodologie is vastgesteld, kan een volledige lijst gemaakt worden van de kredietinstellingen

die in het GTM als belangrijk worden beschouwd en waarop de ECB rechtstreeks toezicht zal uitoefenen.

De categorie van 'belangrijke banken' bevat in België zowel banken waarvoor België momenteel de lidstaat van herkomst is als banken waarvoor België momenteel de lidstaat van ontvangst is. In beide gevallen zal de Bank, binnen het kader van het GTM, bijdragen tot de voorbereiding en de implementatie van het prudentieel toezicht.

In de Bank werd in de zomer van 2012 een werkgroep opgericht om de ontwikkeling van de bankenunie te volgen en, meer specifiek, het GTM voor te bereiden. De Bank draagt ook bij tot de voorbereidingen die binnen de ECB worden getroffen, met een focus op het organiseren van het GTM in de praktijk, de taakverdeling binnen het GTM, de impact op het prudentieel toezicht en op de prudentiële rapportering, de organisatie van de ECB en macroprudentiële aspecten.

1.2 Kader voor herstel en afwikkeling en depositogarantieregeling

Naast het GTM, moet de bankenunie tevens beschikken over een herstel- en afwikkelingskader en gemeenschappelijke depositogarantiestelsels.

In juni 2012 heeft de Europese Commissie een voorstel voor een richtlijn van het Europees Parlement en de Raad gepubliceerd betreffende de totstandbrenging van een kader voor het herstel en de afwikkeling van kredietinstellingen en beleggingsondernemingen⁽¹⁾. Deze ontwerp-richtlijn richt zich op de volledige cyclus van de crisisbeheersing, gaande van de voorbereiding over de vroegtijdige interventie tot de afwikkeling en financiering ervan. Zij geldt voor alle kredietinstellingen en voor sommige beleggingsondernemingen.

Om de voorbereiding van de crisisbeheersing te verbeteren, voorziet de voorgestelde richtlijn in de opstelling van herstel- en resolutieplannen. Die plannen maken het mogelijk de verschillende mogelijke opties te onderzoeken die beschikbaar zijn om de crisis te beheersen. In normale tijden kunnen, dankzij deze voorbereiding, de belemmeringen voor een geordende crisisafwikkeling worden opgespoord en in omvang worden gereduceerd. Het herstelplan bepaalt in het bijzonder welke maatregelen een kredietinstelling kan nemen in geval van een ernstige crisis. Deze maatregelen zijn gericht op het herstel van de financiële gezondheid van de instelling die ze ten uitvoer legt. Het resolutieplan, daarentegen, identificeert de kritieke economische functies om, in geval van een crisis, tot een geordende afwikkeling te kunnen komen, zodat

(1) Voorstel voor een richtlijn van het Europees Parlement en de Raad betreffende de totstandbrenging van een kader voor het herstel en de afwikkeling van kredietinstellingen en beleggingsondernemingen en tot wijziging van de Richtlijnen 77/91/EEG, 82/891/EG van de Raad alsook de Richtlijnen, 2001/24/EG, 2002/47/EG, 2004/25/EG, 2005/56/EG, 2007/36/EG en 2011/35/EU en Verordening (EU) nr. 1093/2010 van het Europees Parlement en de Raad.

de op de toekenning van overheidssteun terug te voeren verliezen voor de belastingbetaler zoveel mogelijk worden beperkt. Bovendien test het resolutieplan het vermogen van de autoriteiten om gebruik te maken van de verschillende afwikkelingsinstrumenten waarover zij beschikken.

In het kader van de opstelling van die plannen bepaalt de ontwerprichtlijn dat de afwikkelingsautoriteiten maatregelen kunnen treffen om belemmeringen voor de afwikkelbaarheid aan te pakken of weg te nemen. Deze bevoegdheden zouden de mogelijkheid inhouden om van een kredietinstelling te verlangen dat zij dienstenovereenkomsten sluit om de vervulling van kritieke functies of de levering van kritieke economische diensten te garanderen, dat zij het individueel en geaggregeerd bedrag van haar risicoposities beperkt, dat zij afstand doet van bepaalde activa, of nog, dat zij wijzigingen aanbrengt in haar juridische of operationele structuren om er de complexe structuur van te vereenvoudigen en het mogelijk te maken dat haar kritieke functies van haar andere functies worden gescheiden in geval van afwikkeling.

Daarnaast zou het voorstel voor een richtlijn van de Europese Commissie een nieuw instrument invoeren, namelijk financiële steun binnen de groep. Het gaat om een wederkerige overeenkomst die binnen een groep de modaliteiten vastlegt om in geval van een crisis liquiditeitssteun te verlenen. Deze overeenkomst moet duidelijk maken hoe dergelijke steun kan worden verleend. Het gaat om een vrijwillige overeenkomst, aangezien een groep niet verplicht is de overeenkomst te sluiten en aangezien niet alle ondernemingen van deze groep partij moeten zijn bij de overeenkomst indien zij wordt gesloten.

Ten slotte bepaalt de voorgestelde richtlijn dat de vroegtijdige-interventiebevoegdheden en de afwikkelingsbevoegdheden uitgebreid en geharmoniseerd moeten worden. De vroegtijdige-interventiebevoegdheden zouden voor de toezichthoudende autoriteit de mogelijkheid inhouden om een bijzonder bestuurder aan te stellen, om van de instelling te verlangen dat zij de in haar herstelplan vastgelegde maatregelen uitvoert, om een algemene

aandeelhoudersvergadering bijeen te roepen en om te vragen dat de instelling samen met haar schuldeisers een plan opstelt voor de herstructurering van haar schulden. De afwikkelingsbevoegdheden zouden van hun kant worden uitgeoefend door de afwikkelingsautoriteit. Het voorstel zou de lidstaten verplichten om aan de afwikkelingsautoriteiten – die administratieve openbare autoriteiten zouden moeten zijn – bevoegdheden te verlenen inzake afwikkeling, namelijk de verkoop van de onderneming, het opzetten van een bruginstelling, de afsplitsing van activa en de inbreng van de debiteuren.

Tot slot zou de ontwerprichtlijn een mechanisme opzetten voor de financiering van afwikkelingen, via de uitwerking van een financieringsregeling die vooraf wordt gefinancierd door de sector. Die afwikkelingsregeling zou nationaal blijven. De ontwerprichtlijn bepaalt echter dat een nationale financieringsregeling het recht heeft te lenen van de financieringsregelingen van de andere lidstaten. Bovendien voorziet de ontwerprichtlijn in een onderlinge verdeling van de verliezen in geval van een groepsafwikkeling.

Daarnaast zij ook vermeld dat er op Europees vlak initiatieven worden genomen om tot een grotere harmonisering te komen van de werking van depositogarantiefondsen en om het interventievermogen van deze fondsen te versterken. De ontwerprichtlijn die in juli 2010 werd ingediend door de Europese Commissie, strekt er ook toe aan alle deposanten in de hele Europese Unie dezelfde bescherming te bieden. Bovendien voorziet zij in het opzetten van mechanismen voor grensoverschrijdende samenwerking tussen de nationale beschermingsfondsen.

Zoals de Commissie heeft aangekondigd in haar mededeling van 12 september 2012, zal zij zodra deze twee voorstellen zijn aangenomen door de Europese Raad en het Europees Parlement, een gemeenschappelijk afwikkelingsmechanisme voorstellen voor de beheersing en de afwikkeling van bankcrisissen en voor de coördinatie van het gebruik van afwikkelingsinstrumenten voor banken in de bankenunie.

2. Macroprudentieel toezicht en structurele hervormingen

2.1 Identificatie en monitoring van systeemrelevante instellingen

Een van de punten die op de internationale hervormingsagenda staan die na de in 2008 uitgebroken crisis werd ontwikkeld, is de identificatie van financiële instellingen die op wereldschaal systeemrelevant zijn (Global Systemically Important Financial Institutions – G-SIFs), of instellingen waarvan het faillissement een grote weerslag zou kunnen hebben op het financieel stelsel als geheel. In dit verband hebben het Basel Comité en de Internationale Vereniging van Verzekeringstoezichthouders (IVVT) samen met de Financial Stability Board (FSB) op indicatoren gebaseerde methodologieën ontwikkeld voor de identificering van G-SIFs.

In november 2011 publiceerde het Basel Comité de zogeheten *rules text* over mondiaal systeemrelevante banken (Global Systemically Important Banks – G-SIBs). Bij de methodologie voor de identificering van G-SIBs wordt gebruik gemaakt van vijf categorieën van indicatoren: grootte; vervangbaarheid/infrastructuur; verwevenheid; jurisdictieoverschrijdende activiteit; en complexiteit. Deze methodologie werd toegepast op gegevens die bij de 75 grootste internationale banken werden verzameld en in november 2012 publiceerde de FSB een voorlopige lijst van 28 G-SIBs die aan de hand van de methodologie geïdentificeerd waren. De G-SIBs worden verdeeld over vier *buckets*, naargelang van de geschatte mate van systeemrelevantie en bijgevolg de hoogte van de extra heffingen. De FSB zal jaarlijks een bijgewerkte versie publiceren van de lijst van G-SIB's.

Volgens het voorstel van het Basel Comité zouden de G-SIBs over aanvullend eigen vermogen moeten beschikken, in de vorm van Tier 1-basiskapitaal (Common equity

Tier 1 capital), dat tussen 1% en 2,5% van hun risicogewogen activa bedraagt, naargelang van hun systeemrelevantie. Die vereiste zal vanaf 1 januari 2016 geleidelijk worden ingevoerd en zal vanaf 1 januari 2019 volledig van toepassing zijn. Instellingen met een grotere systeemrelevantie dan die van de vierde *bucket*, kunnen overigens verplicht worden een supplementair bedrag van 1% van deze activa aan te houden. Er zij opgemerkt dat geen enkele Belgische groep als mondiaal systeemrelevante instelling werd aangewezen.

Naast de vereiste ter versterking van het verliesabsorptievermogen, die tot uiting komt in de extra kapitaalheffingen, zullen er verschillende types van beleidsmaatregelen worden toegepast op de G-SIBs. Deze maatregelen houden met name in dat er een intensiever toezicht moet worden uitgeoefend op de G-SIBs, en dat alle G-SIBs verplicht zijn herstel- en resolutieplannen op te stellen. Aan de ontwikkeling van deze plannen wordt thans gewerkt.

Wat de mondiaal systeemrelevante verzekeraars betreft (Global Systemically Important Insurers – G-SIIs), publiceerde de IVVT in 2012 een openbaar consultatiedocument waarin een methodologie voor de identificering van G-SIIs werd voorgesteld. Net zoals bij de methodologie voor G-SIBs, wordt ook bij de methodologie voor de identificering van G-SIIs gebruik gemaakt van vijf categorieën van indicatoren: grootte, vervangbaarheid, verwevenheid, mondiale activiteit en niet-klasseke en niet-verzekeringsactiviteiten. In april 2013 is een eerste identificering van G-SIIs door de FSB gepland.

In 2012 publiceerde de IVVT ook een reeks voorstellen voor beleidsmaatregelen voor G-SIIs. Net zoals voor de G-SIBs, omvatten de beleidsmaatregelen voor G-SIIs een verscherpt toezicht, efficiënte resolutieregelingen en

een versterking van het verliesabsorptievermogen. Wat het verscherpt toezicht betreft, zal van de autoriteiten verwacht worden dat zij bepalen welke van de door een G-SII uitgeoefende activiteiten determinerend zijn voor zijn systeemrelevantie en dat zij een plan ontwikkelen, het zogenoemde 'Systemic Risk Reduction Plan', om de systeemrelevantie van de G-SII te verkleinen.

Voor de instellingen die niet systeemrelevant zijn op wereldschaal maar dat wel kunnen zijn op nationaal of regionaal vlak, zijn veel autoriteiten een kader beginnen op te zetten voor de identificering van binnenlandse SIFs. In 2011 is de Bank een kader beginnen toe te passen voor de identificering van Domestic Systemically Important Institutions (D-SIFs), waarbij gebruik wordt gemaakt van soortgelijke indicatoren als die welke voor de identificering van G-SIFs worden gebruikt.

In 2012 ontwikkelde en publiceerde het Basel Comité een op beginselen gebaseerd kader voor de identificering en behandeling van banken die op nationaal niveau systeemrelevant zijn (Domestic systemically important banks – D-SIBs). Dit kader voorziet in het gebruik van alle categorieën van indicatoren die gebruikt worden in de methodologie voor de identificering van G-SIBs, met uitzondering van jurisdictieoverschrijdende activiteit. Het op beginselen gebaseerd kader voor D-SIBs werd door het Basel Comité ook ontwikkeld in de veronderstelling dat nationale autoriteiten hogere verliesabsorptievereisten zullen opleggen aan D-SIBs. Zoals dit ook het geval is voor de G-SIBs, moet aan deze vereiste volledig worden voldaan met Tier 1-basiskapitaal (Common equity Tier 1 capital). Indien een bankgroep zowel als een D-SIB en als een G-SIB geïdentificeerd werd in de jurisdictie van het land van herkomst, zouden de autoriteiten van dit land de hoogste vereisten moeten toepassen tussen, enerzijds, de vereisten voor D-SIBs en, anderzijds, die voor G-SIBs. Bovendien moeten de nationale autoriteiten aanvullende vereisten en andere beleidsmaatregelen invoeren die zij geschikt achten om de risico's van D-SIBs aan te pakken. Er wordt van deze autoriteiten verwacht dat zij deze vereisten voor D-SIBs beginnen toe te passen conform de regeling voor de geleidelijke invoering van het kader voor G-SIBs, namelijk vanaf januari 2016. Op het niveau van het Basel Comité zal gebruik worden gemaakt van *peer reviews* voor het toezicht op de nationale tenuitvoerlegging van het kader voor D-SIBs.

2.2 Macroprudentieel mandaat

Het Europees Comité voor Systeemrisico's (European Systemic Risk Board – ESRB), dat werd opgericht op 1 januari 2011, en dat als belangrijkste mandaat het

opsporen van systeemrisico's op Europees niveau heeft, formuleerde in 2011 een aantal aanbevelingen ten behoeve van verschillende nationale autoriteiten. Een van die aanbevelingen heeft betrekking op een verzoek tot de bevoegde nationale autoriteiten om een specifieke entiteit te belasten met de macroprudentiële beleidsvoering in hun respectieve landen. De doelstelling bestaat erin bij te dragen tot het behoud van de financiële stabiliteit in haar geheel, met name door de robuustheid van het financieel stelsel te versterken en door de opeenstapeling van systeemrisico's te beperken die als gevolg van een verstoorde werking van de financiële diensten de economie in haar geheel zou kunnen aantasten.

De financiële crisis heeft immers aangetoond dat een individuele benadering van de instellingen en risico's niet volstaat om de algemene financiële stabiliteit te garanderen, rekening houdend met de toenemende verstrengeling van de financiële instellingen in de context van de financiële globalisering en met de belangrijke interacties tussen de reële economie en de financiële markten. De oorzaken van de instabiliteit in het financieel stelsel zijn niet alleen intern van oorsprong, maar kunnen ook hun oorsprong vinden in externe factoren, en bijvoorbeeld afkomstig zijn van de reële sfeer. Uit de recente ervaring is immers gebleken dat de structurele onevenwichten in de saldi op de lopende rekeningen op mondiaal niveau, door het niveau van de rentetarieven te beïnvloeden, de ontwikkeling en de verspreiding van complexe producten met hoog rendement in de hand hebben gewerkt. De periodes van instabiliteit kunnen daarnaast ook worden versterkt door inadequate macro-economische en macroprudentiële beleidsmaatregelen, zoals is aangetoond door de laatste financiële crisis.

In het eurogebied is de mogelijkheid om een macroprudentieel beleid te kunnen voeren een factor van groot belang op nationaal vlak, omdat de lidstaten van de Monetaire Unie niet meer de mogelijkheid hebben om de klassieke instrumenten van het monetair beleid te activeren teneinde bepaalde idiosyncratische macro-economische en financiële risico's te voorkomen of te beperken. Tot dusver beschikt België niet over een institutionele structuur die verantwoordelijk is voor het macroprudentieel beleid, zoals aanbevolen door het ESRB. In de organieke wet van de Bank is weliswaar vermeld dat de Bank bijdraagt tot de financiële stabiliteit, maar in de bestaande wetgevingen is nog geen duidelijk en precies macroprudentieel mandaat opgenomen dat de doelstellingen, de opdrachten, de instrumenten en de verantwoordelijkheden van de bevoegde nationale autoriteiten ter zake bepaalt.

Om tegemoet te komen aan de aanbevelingen van het ESRB, zijn de Belgische autoriteiten tijdens het verslagjaar

gestart met het analyseren van de verschillende mogelijkheden voor het opzetten van een adequate institutionele structuur met het oog op het oprichten van een macroprudentiële autoriteit en het ontwikkelen van instrumenten die het mogelijk maken het ontstaan van systeemrisico's te voorkomen.

Ongeacht haar concrete vorm, moet de nieuwe institutionele structuur de uitwisseling van informatie en analyses stimuleren met betrekking tot de risico's voor de financiële stabiliteit, synergieën ter zake tot stand brengen tussen de bevoegde autoriteiten, en de coördinatie van de macroprudentiële beleidsmaatregelen in België verzekeren. In deze context is de toegang tot informatie van essentieel belang. Momenteel ontsnappen bepaalde financiële instellingen immers aan elke vorm van controle door de autoriteiten. Nochtans heeft de huidige financiële crisis aangetoond dat niet-gereguleerde instellingen of het parallelle banksysteem belangrijke systeemrisico's kunnen teweegbrengen. Dit risico kan in de toekomst niet worden uitgesloten, met name in de context van de versterking van de prudentiële regels voor de gereguleerde instellingen die een aantal instellingen er immers zou kunnen toe aanzetten om activiteiten buiten de controlesfeer te verplaatsen teneinde te ontsnappen aan de striktere regels. Tegen deze achtergrond werden op internationaal alsook op Europees niveau verscheidene initiatieven genomen om een beter inzicht te krijgen in de risico's verbonden aan het parallelle banksysteem, en om de aan dit type van activiteiten verbonden systeemrisico's terug te dringen. Aangezien de momenteel beschikbare informatie evenwel zeer fragmentarisch blijft, is het van belang dat de bevoegde autoriteiten kunnen beschikken over de adequate instrumenten en wettelijke basis om de relevante informatie ter zake te verkrijgen.

Zoals vermeld in deel I.A.2.3 van dit verslag, zal deze structuur moeten worden geïntegreerd in de nieuwe architectuur die de oprichting beoogt van een gemeenschappelijk toezichtsmechanisme op Europees niveau, teneinde een zekere mate van coherentie te garanderen gezien de gedeelde verantwoordelijkheid op dit vlak en teneinde negatieve externaliteiten te vermijden die zouden kunnen voortvloeien uit de invoering van macroprudentiële instrumenten in een bepaalde lidstaat.

Behalve het belang van een passende institutionele structuur, bepalen de aanbevelingen van het ESRB tevens dat de bevoegde autoriteiten instrumenten ter beschikking moeten hebben waarmee de opeenstapeling van systeemrisico's kan worden gereduceerd. Tot dusver is het arsenaal aan instrumenten nog erg beperkt in België. De bevoegde autoriteiten beschikken slechts in beperkte mate over bepaalde instrumenten. Zo werden aan de Bank, na de

invoering van het 'twin peaks'-model, een aantal nieuwe bevoegdheden en nieuwe instrumenten toegewezen die onder het toepassingsgebied van het macroprudentieel beleid vallen. Zoals toegelicht in het Verslag 2011 van de Bank, heeft deze laatste de mogelijkheid om aanvullende vereisten op te leggen aan de zogenoemde systeemrelevante instellingen, wanneer deze instellingen een onaanpast risicoprofiel vertonen dat de financiële stabiliteit in het gedrang zou kunnen brengen. Deze aanvullende vereisten kunnen overigens ook ingaan tegen strategische beslissingen van deze instellingen wanneer de Bank van oordeel is dat deze acties hun risicoprofiel of de financiële stabiliteit zouden kunnen aantasten.

Deze instrumenten hebben evenwel een beperkte draagwijdte, en volstaan niet om het geheel van de instellingen van de financiële sector te bestrijken. Algemeen beschouwd, kan men een onderscheid maken tussen verschillende types van instrumenten waarover de bevoegde autoriteiten zouden moeten beschikken, maar waarvan de efficiëntie nog niet helemaal is bewezen, rekening houdend met het gebrek aan ervaring ter zake en met het uiteenlopende karakter van de financiële en economische systemen. Een eerste categorie heeft betrekking op de zogeheten microprudentiële instrumenten die evenwel worden gebruikt voor macroprudentiële doeleinden. We denken hier met name aan kapitaal- of liquiditeitsvereisten die worden toegepast ofwel op de sector als geheel, ofwel op bepaalde categorieën van instellingen of van sectorale risico's. Sommige van deze instrumenten zijn opgenomen in de tekst van de Capital requirements directive – CRD IV, onder meer de anticyclische kapitaalbuffer of de 'systemische' kapitaalheffing. Dit type van instrumenten beoogt onder meer het terugdringen van de hefboomeffecten en het stimuleren van de banken om over voldoende eigen vermogen te beschikken om het hoofd te bieden aan de systeemrisico's. Er bestaan ook andere, soms aanvullende macroprudentiële instrumenten. Zo kan het opleggen van maxima voor de ratio's tussen het bedrag van de hypothecaire lening en de waarde van het te financieren vastgoed, en tussen de schulden en de inkomsten van de ontlener eveneens met goed gevolg worden gebruikt om bepaalde risico's terug te dringen die onder meer in de vastgoedsector de kop opsteken. De vastgoedfiscaliteit of meer in het algemeen de spaarfiscaliteit kan eveneens, in bepaalde opzichten, bijdragen tot een vermindering of, integendeel, tot een verhoging van de systeemrisico's.

Het voeren van een adequaat macroprudentieel beleid zou het zeer zeker mogelijk moeten maken om de opeenstapeling van systeemrisico's terug te dringen en aldus bij te dragen tot het behoud van de financiële stabiliteit. Maar toch dient men voor ogen te houden dat

het macroprudentieel beleid de periodes van financiële instabiliteit niet volledig kan uitsluiten, omdat de risico's nu eenmaal inherent zijn aan de financiële intermediatie : risico's wegens looptijdtransformatie – dat wil zeggen de langlopende financiering van projecten door het aantrekken van kortlopende deposito's –, kredietrisico, liquiditeitsrisico, enz. De beste bijdrage van het macroprudentieel beleid zal erin bestaan de financiële sector robuuster te maken en de kosten die inherent zijn aan de periodes van financiële instabiliteit, te beperken.

2.3 Structurele hervormingen

De financiële crisis van 2008 heeft aanzienlijke tekortkomingen in het financieel stelsel aan het licht gebracht, zowel op micro- als op macroprudentieel vlak, en heeft geleid tot een brede agenda voor internationale hervormingen inzake regelgeving. Deze hervormingen omvatten een verhoging van de reglementaire minimumkapitaalvereisten voor de banken, een verhoging van de kwaliteit van het kapitaal dat de banken aanhouden, een verruiming van de risico's waarvoor bankkapitaalvereisten worden opgelegd, de invoering van een liquiditeitsregelgeving voor de banken, de invoering van macroprudentiële beleidsmaatregelen en de ontwikkeling van kaders om de afwikkeling van gefailleerde banken mogelijk te maken zonder hiervoor belastinggeld te moeten aanwenden.

Hoewel de internationale hervormingsagenda de veerkracht van de banken en van het financieel stelsel aanzienlijk zou moeten verbeteren, rijst toch de vraag of dergelijke hervormingen volstaan en of structurele hervormingen in de banksector niet noodzakelijk zijn. De term 'structurele hervormingen' kan betrekking hebben op een scala aan maatregelen, gaande van een volledig verbod op sommige activiteiten door de banken tot de scheiding van bepaalde activiteiten in verschillende juridische structuren. De structurele hervormingen hebben tot doel het afwikkelingskader voor de banken te verbeteren, de noodzaak van een financiële redding van kredietinstellingen door de overheid te vermijden, het risiconemend gedrag terug te dringen en belangenconflicten te beperken.

Zo werden zowel in het Verenigd Koninkrijk als in de Verenigde Staten structurele hervormingen voorgesteld. Het Britse Vickers-hervormingsvoorstel is opgebouwd rond de *ring fencing*, of met andere woorden afscherming, van instellingen die deposito's aannemen van particulieren en kmo's. De afgeschermden banken zullen aan traditionele bancaire kredietverlening mogen doen, maar ze zullen geen activiteiten op het vlak van investeringsbankieren mogen uitvoeren. Afgeschermden banken zullen niettemin tradingactiviteiten mogen verrichten in

het kader van wat de schatkistfunctie wordt genoemd, namelijk activiteiten die dienen om rente- en liquiditeitsrisico's te beheren en financiering te verwerven. Activiteiten op het vlak van investeringsbankieren zijn verboden voor afgeschermden banken, maar zijn wel toegestaan voor andere juridische entiteiten binnen dezelfde financiële groep. Er zullen echter strikte beperkingen worden opgelegd wat betreft de posities tussen afgeschermden en niet-afgeschermden entiteiten van een groep, alsook vereisten inzake onafhankelijk bestuur en transacties van de afgeschermden entiteiten.

De structurele hervormingen uit het Vickers-voorstel beogen een verbeterde mogelijkheid tot afwikkeling van banken die activiteiten uitvoeren die van wezenlijk belang zijn voor de economie. De hervormingen worden beschouwd als een manier om beter op dergelijke banken afgestemde beleidsmaatregelen mogelijk te maken, om de continuïteit van kritieke activiteiten te helpen garanderen wanneer die banken in moeilijkheden zouden raken en om de noodzaak om bij een bankencrisis overheidsgeld te injecteren tot een minimum te beperken.

De Amerikaanse Volcker-regel is ontworpen om het nemen van buitensporige risico's door de banken aan banden te leggen. Deze regel verbiedt de handel voor eigen rekening door de banken en de eigendom of het sponsoren van *private equity*-fondsen of speculatieve hedgefondsen door kredietinstellingen. In tegenstelling tot het Vickers-voorstel, staat de Volcker-regel niet toe dat andere entiteiten binnen de bankgroep de verboden activiteiten overnemen.

Na de publicatie van de Vickers- en Volcker-hervormingen heeft de Belgische regering de Bank verzocht de mogelijkheid tot het invoeren van structurele hervormingen in België te onderzoeken. Ingevolge het verzoek, heeft de Bank in juni 2012 een tussentijds verslag gepubliceerd, waarin de structurele hervormingen werden geanalyseerd en de voorlopige standpunten van de Bank betreffende passende maatregelen om de stabiliteit van het Belgische financieel stelsel te verbeteren, toegelicht.

Het verslag van de Bank legt de moeilijkheden bloot bij de uitvoering van zowel de Vickers- als de Volcker-voorstellen. De grote uitdagingen bij de uitvoering van de Volcker-regel hebben te maken met de moeilijkheid voor toezichthouders om handel voor eigen rekening, die verboden is, te onderscheiden van de marktmakers- of hedgeactiviteiten, die wel zijn toegestaan. De kenmerken van al deze types transacties lijken op elkaar, en als geprobeerd wordt een onderscheid tussen die transacties te maken, leidt dat tot een bijzonder complexe regelgeving die erg kwetsbaar is voor het gebruik van achterpoortjes.

Naast andere uitdagingen bij de uitvoering van het Vickers-voorstel dient er zeker voor gezorgd te worden dat afgeschermdde banken niet heimelijk verboden activiteiten verrichten via de schatkistfunctie, dat afgeschermdde banken adequaat worden afgezonderd van niet-afgeschermdde entiteiten binnen een groep, en dat de aanwezigheid van grensoverschrijdende financiële instellingen de hervormingen niet ondermijnt. Een land dat individueel structurele hervormingen van het Vickers-type doorvoert, kan namelijk niet de afscherming eisen van buitenlandse bijkantoren van EU-banken die in dat land actief zijn. Als buitenlandse bijkantoren van EU-banken op een voldoende grote schaal actief zijn in het financieel stelsel van dat land, worden derhalve ongelijke concurrentieverhoudingen gecreëerd, aangezien voor buitenlandse bijkantoren geen beperkingen zouden gelden in de activiteiten die ze uitoefenen of in hun intragroepstransacties. Bovendien zouden buitenlandse dochterondernemingen van EU-banken die in het land actief zijn, ertoe kunnen besluiten zichzelf om te vormen tot bijkantoren om de structurele hervormingen te omzeilen.

Deze aspecten doen aanzienlijke twijfels ontstaan over de haalbaarheid van een effectieve, unilaterale toepassing van het Vickers-hervormingspakket in een land zoals België, waar grensoverschrijdende banken sterk aanwezig zijn. Niettemin moet worden erkend dat de Vickers-hervormingen in feite een combinatie van maatregelen uit vier verschillende beleidscategorieën vormen: afscherming (*ring fencing*) van of verbod op activiteiten, herstel- en resolutieplannen, extra kapitaalheffingen en regels in verband met intragroepsposities. Deze categorieën dienden samen met bepaalde kenmerken van de Belgische financiële sector als basis voor de aanbevolen maatregelen die in het tussentijds verslag van de Bank naar voren worden geschoven.

Deze aanbevelingen van de Bank zijn de volgende: (1) het opstellen van herstel- en resolutieplannen verplichten voor alle binnenlandse systeemrelevante banken; (2) de doeltreffendheid van de resolutiewetten van 2010 verbeteren door de rol van de Bank als resolutieautoriteit te verduidelijken, zowel voor systeemrelevante als niet-systeemrelevante banken; (3) in het kader van de toepassing door de Bank van versterkt toezicht op Belgische systeemrelevante instellingen, een definitie opstellen van strategische beslissingen van deze instellingen, waarin de wijzigingen van de operaties of activiteiten die een invloed zouden kunnen hebben op de afwikkelbaarheid, vervat zijn; (4) het toepassingsveld met betrekking tot de limieten op grensoverschrijdende intragroepsposities uitbreiden; (5) gerichte extra kapitaalheffingen van Pijler 2 toepassen op de tradingactiviteiten van de banken, op gerichte wijze en boven een bepaalde drempel, teneinde

de kosten van deze activiteiten te verhogen en ervoor te zorgen dat tradingactiviteiten niet langer een aanzienlijke belemmering vormen voor de afwikkelbaarheid van banken; (6) de spaarsubsidiëring neutraler maken met betrekking tot het type van financieel instrument, met daarbij een diversifiëring van de kanalen waarlangs spaargelden naar investeringen vloeien in de reële economie.

In oktober 2012 werden de conclusies van een door de Europese Commissie aangestelde groep van deskundigen onder leiding van de gouverneur van de Finse centrale bank, M. Liikanen, gepubliceerd. De aanbevelingen van deze groep hebben tot doel de depositobanken veiliger te maken en het potentiële beroep op de belastingbetalers voor steun aan de bankgroepen met aanzienlijke tradingactiviteiten te beperken.

Net als het interimrapport van de Bank, houdt het rapport van de Liikanen-groep rekening met bepaalde karakteristieken van het Europees banksysteem en analyseert het de moeilijkheden om de Vickers- en Volcker-hervormingen te implementeren. De Liikanen-groep stelt voor de activiteiten voor eigen rekening en de marktmakersactiviteiten van de depositobanken af te scheiden zodra het volume van deze activiteiten een bepaalde drempel overschrijdt. De afgescheiden tradingactiviteiten mogen worden ondergebracht in een andere, niet-depositohoudende entiteit binnen de groep. Een tradingentiteit mag geen eigenaar of eigendom zijn van een bank. Posities door een depositobank op zo'n entiteit moeten tegen marktvoorwaarden vergoed en onderworpen zijn aan limieten inzake concentratie van grote interbancaire risico's.

De aanbevelingen van Liikanen vormen aldus een compromis tussen de Vickers-hervormingen en de Volcker-regel. Als ze worden opgelegd op Europees niveau, wat voor eerst afhangt van de gevolgen die de Europese Commissie eraan wil geven, zullen de problemen van ongelijke concurrentieverhoudingen, die kunnen ontstaan door een unilaterale toepassing door een lidstaat, vermeden worden. Het verdere verloop van dit verslag op Europees vlak zal in rekening gebracht worden in het finale rapport van de Bank in antwoord op het verzoek van de Belgische regering om de mogelijkheid tot invoering van structurele hervormingen in België te evalueren.

3. Eigenvermogens- en liquiditeitsvereisten

3.1 Eigenvermogensvereisten voor de banksector

De Group of Governors and Heads of Supervision van de landen die lid zijn van het Basel Comité en de G20 hadden in november 2010 de voorstellen goedgekeurd die dat Comité geformuleerd had in twee documenten met als titels 'Basel III: a global regulatory framework for more resilient banks and banking systems', dat in essentie over de solvabiliteitsnormen handelt, en 'Basel III: International framework for liquidity risk measurement, standards and monitoring', waarin de liquiditeitsnormen aan bod komen.

Die nieuwe solvabiliteits- en liquiditeitsnormen vormen een belangrijke stap op weg naar de versterking van de soliditeit van de banksector na de financiële crisis. Het doel is ervoor te zorgen dat de sector beter in staat is om verliezen op te vangen bij een economische of financiële crisis en om kredieten te blijven verstrekken aan de economische actoren.

In het tweede semester van 2011 en in 2012 heeft het Comité deze nieuwe normen nader omschreven, met name in het document 'Global systemically important banks: Assessment methodology and the additional loss absorbency requirement – final document' (zie deel II.A.2.1).

Het Basel Comité heeft ook strenge normen opgesteld voor de openbaarmaking van informatie over het bedrag en de kwaliteit van het eigen vermogen, die werden vastgelegd in een document van juni 2012 met als titel 'Composition of capital disclosures'. Deze normen moeten de transparantie en de vergelijkbaarheid van de eigen vermogens en de eigenvermogensratio's vergroten. Tijdens de financiële crisis is gebleken dat het gebrek aan uniforme publicaties over de kwaliteit en het bedrag van

het eigen vermogen de beoordeling en de vergelijking van de kapitaalpositie van de banken, zowel door de toezichthouders als door de markt, bemoeilijkt. Dit gebrek aan transparantie heeft bijgedragen tot de toenemende onzekerheid over de daadwerkelijke solvabiliteit van de banksector, waardoor het voorstel van het Basel Comité om de transparantieregels te versterken, gerechtvaardigd is.

Wat de wijze van berekening van de eigenvermogensvereisten betreft, heeft het Comité zijn werkzaamheden voortgezet en nieuwe voorstellen geformuleerd voor de tegenpartij- en marktrisico's.

Voor het tegenpartijrisico dat voortvloeit uit derivatentransacties heeft het Comité de normen versterkt voor de berekening van de eigenvermogensvereisten voor de risicoposities op centrale tegenpartijen. Een centrale tegenpartij (Central counterparty – CCP) is een verrekenkamer die zichzelf tussen tegenpartijen plaatst bij contracten die op één of meer financiële markten worden verhandeld, daarbij de koper wordt voor elke verkoper en de verkoper voor elke koper, en verantwoordelijk is voor de goede afloop van de uit te voeren contracten. Het volume van de derivatentransacties die via CCP's worden uitgevoerd, zou in de toekomst moeten toenemen, gelet op onder meer de nieuwe European Market Infrastructure Regulation (EMIR) richtlijn, die de kredietinstellingen verplicht dergelijke tegenpartijen te gebruiken voor de afwikkeling van hun derivatentransacties. Zo heeft het Comité een minimale eigenvermogensweging voorgesteld van 2% van het risicogewogen volume van de posities die voortvloeien uit de derivatentransacties van de instelling op een zogenoemde in aanmerking komende CCP, terwijl er nog geen dergelijke vereiste bestaat. Voor de risicoposities van de kredietinstellingen op niet in aanmerking komende CCP's, d.w.z. op CCP's die niet onderworpen zijn aan prudentieel toezicht en aan een reglementering die beantwoordt aan de internationale beginselen die ter

zake zijn vastgesteld door de International Organization of Securities Commissions (IOSCO), zal een soortgelijke vereiste gelden als die welke van toepassing is voor risicoposities op industriële ondernemingen. Voor de bijdrage van een kredietinstelling aan het waarborgfonds (default fund) van een CCP zal er een specifieke vereiste gelden die berekend kan worden aan de hand van een geavanceerde methode of een vereenvoudigde methode, waarbij de bijdrage een risicogewicht zal krijgen van 1250 %, met een maximumbedrag dat afhankelijk zal zijn van het volume van de risicoposities op de CCP. Het comité overweegt de voorgestelde regels te verfijnen tegen eind 2013.

Voor het marktrisico heeft het Basel Comité in mei 2012 een consultatiedocument gepubliceerd met als titel 'Fundamental review of the trading book – consultative document', waarin het voorstellen formuleert voor de herziening van de eigenvermogensvereisten voor de marktactiviteiten. Tot de belangrijkste voorstellen van het Basel Comité behoren: 1° een objectiever onderscheid tussen de verhandelingsactiviteiten (*trading book*) en de andere activiteiten (*banking book*), om de kans op reglementaire arbitrage te beperken; 2° een nieuwe kalibratie voor de interne modellen voor marktrisico's en voor de zogeheten standaardmethoden, zodat meer rekening wordt gehouden met het risico op extreem verlies; 3° inaanmerkingneming van de liquiditeit van de risicoposities in de methodologie voor de berekening van de eigenvermogensvereisten. Het Comité onderzoekt ook of de zogenoemde standaardmethodologieën na herziening gebruikt kunnen worden om een minimumvereiste (of *floor*) te bepalen voor de instellingen die de toestemming hebben verkregen om hun interne modellen te gebruiken voor de berekening van de vereisten voor marktrisico's. De consultatie werd beëindigd in september 2012 en het Comité hoopt een voorstel af te ronden in 2014.

Wat de daadwerkelijke toepassing van de nieuwe solvabiliteitsnormen betreft, werd het Basel Comité ermee belast na te gaan of de lidstaten van het Comité de huidige internationale solvabiliteitsnormen correct toepassen en klaar zijn om de toekomstige Basel III-normen toe te passen. Voor het vertrouwen in het financieel stelsel als geheel is het van essentieel belang dat deze internationale normen volledig en conform worden toegepast. Het Comité is dan ook gestart met een onderzoek van de bestaande of toekomstige wetgevingen bij zijn leden.

Het eerste gedetailleerde onderzoek dat werd uitgevoerd, had betrekking op het wettelijk en reglementair kader in Japan, evenals op de wetgevingen in voorbereiding in de Verenigde Staten en de Europese Unie. Het resultaat

van dit onderzoek werd in oktober 2012 gepubliceerd door het Comité. De conclusie luidt dat Japan de nieuwe Basel III-solvabiliteitsnormen correct toepast, maar dat de wetgevingen in voorbereiding in de Europese Unie en de Verenigde Staten niet volledig voldoen aan de nieuwe normen. Het Comité heeft de betrokken rechtsgebieden gevraagd rekening te houden met deze vaststelling bij de afronding van de wetgevingen. Het Basel Comité zal zijn beoordeling afronden zodra de Europese en Amerikaanse wetgevingen definitief zijn goedgekeurd door de autoriteiten van deze rechtsgebieden.

In de Europese Unie werden over het voorstel voor een Europese richtlijn en verordening van 20 juli 2011 tot omzetting van de Basel III-normen onderhandelingen gevoerd in de Europese Raad, die in mei 2012 een compromis heeft kunnen afronden. De Raad heeft geen fundamentele wijzigingen aangebracht in de door de Europese Commissie voorgestelde wetgevende teksten; zij probeert uit te gaan van een benadering van maximale harmonisatie voor de vaststelling van de eigenvermogensvereisten en het bedrag van het eigen vermogen.

De Raad heeft echter meer flexibiliteit willen geven aan de lidstaten om strengere eigenvermogensvereisten op te leggen dan de door het Basel Comité opgelegde minimumnorm. Deze flexibiliteit is met name gerechtvaardigd door de noodzaak om de staten van de nodige middelen te voorzien voor het beheer van de macroprudentiële risico's en om rekening te houden met de bestaande verschillen tussen de lidstaten, met name het belang van de banksector voor de lokale economie, die kunnen rechtvaardigen dat er verschillende vereisten worden opgelegd naargelang van het land, om het systeemrisico in de financiële sector te beperken.

Zo biedt de door de Raad goedgekeurde ontwerprichtlijn de lidstaten de mogelijkheid om een aanvullende eigenvermogensbuffer op te leggen voor het systeemrisico. Om rekening te houden met de mogelijk negatieve effecten van deze vereiste op de andere lidstaten, werd een kennisgevingsprocedure ingesteld. Volgens deze procedure zijn de lidstaten verplicht om de Europese Commissie, de EBA en de ESRB één maand op voorhand in kennis te stellen van de beslissing om een dergelijke buffer op te leggen en van de onderliggende redenen daarvoor. De EBA en de ESRB zijn ermee belast te beoordelen of de beslissing om deze buffer op te leggen geen al te negatieve gevolgen zal hebben voor het financieel stelsel van andere lidstaten of voor de werking van de eenheidsmarkt. Indien de systeemrisicovereiste die door een lidstaat wordt voorgesteld, meer bedraagt dan 5 % van het volume aan risicogewogen activa, zou de Europese Commissie zich ertegen kunnen verzetten.

Deze eigenvermogensbuffer voor systeemrisico komt bovenop de andere aanvullende vereisten die ertoe strekken het procyclische effect van de solvabiliteitsnormen te verkleinen en waarin reeds voorzien was in het voorstel van de Europese Commissie van juli 2011. Volgens dit voorstel konden de instellingen reeds worden verplicht eigenvermogensbuffers aan te leggen boven het vereiste minimum. Voortaan zullen de instellingen over een minimale vaste buffer moeten beschikken, de zogenoemde kapitaalconserveringsbuffer, boven het vereiste minimum. In geval van buitensporige groei van de kredieten in de economie zullen de toezichthouders kunnen beslissen deze buffer aan te vullen met een extra buffer, de zogeheten contracyclische kapitaalbuffer. Indien de instelling onvoldoende eigen vermogen heeft om de minimumvereiste en de vereiste buffers te dekken, zal de toezichthouder beperkingen opleggen aan de uitkering van dividenden aan de aandeelhouders. In geval van crisis zal de toezichthouder ook kunnen beslissen het niveau van de vereiste buffers te verlagen, zodat de banksector kredieten kan blijven verstrekken aan de economische actoren.

Naast deze eigenvermogensbuffers laat de door de Raad goedgekeurde tekst van de Europese verordening ook toe dat de lidstaten de eigenvermogensvereisten in het algemeen verhogen of, meer specifiek voor de risico's op de financiële sector of de vastgoedmarkt, strengere risicoconcentratienormen of normen inzake aanvullende transparantie opleggen in geval van toename van de systeemrisico's, om de impact van dergelijke risico's op de stabiliteit van de financiële sector te beperken. Ook de Commissie kan van deze bevoegdheid gebruik maken wanneer de risicotename alle lidstaten van de Economische en Monetaire Unie betreft. Deze maatregelen moeten echter gerechtvaardigd worden door de betrokken staten, die moeten aantonen dat de maatregel in verhouding staat tot de vastgestelde risicoverhoging. De Europese Raad kan zich verzetten tegen de door de lidstaat genomen maatregel, met name indien de ESRB,

de EBA of de Commissie oordeelt dat de opgegeven redenen, met name de toename van de systeemrisico's, onvoldoende gegrond zijn, dat de voorgestelde maatregel niet geschikt is of dat hij een te negatieve impact heeft op de werking van de eenheidsmarkt.

Al deze maatregelen zouden ervoor moeten zorgen dat de lidstaten over de nodige instrumenten beschikken om hun macroprudentieel beleid te doen slagen en op die manier de systeemrisico's moeten beperken die voortvloeien uit het economische of financiële verloop.

De Europese Raad en het Parlement hebben over de ontwerp-richtlijn en -verordening onderhandelingen aangevat in juni 2012, zodat de nieuwe solvabiliteitsnormen zo vroeg mogelijk kunnen worden toegepast.

Van haar kant heeft de EBA de werkzaamheden aangevat voor de operationele tenuitvoerlegging van de toekomstige Europese richtlijn en verordening. Op grond van de ontwerp-teksten is de EBA ermee belast technische normen voor te stellen om de bepalingen van de richtlijn en verordening aan te vullen en de uniforme toepassing ervan te garanderen. In dit kader heeft de EBA al een reeks consultatiedocumenten gepubliceerd met de technische criteria die van toepassing zijn voor de berekening van het eigen vermogen⁽¹⁾, de berekening van de vereisten voor het tegenpartijrisico⁽²⁾ en de rapporteringsvereisten voor de toekomstige schuldratio (*leverage ratio*). Deze consultatiedocumenten zullen worden afgerond zodra de toekomstige richtlijn en verordening zijn goedgekeurd door de Europese Raad en het Parlement.

De Bank monitort de maatregelen die de kredietinstellingen hebben genomen om te garanderen dat zij zullen voldoen aan de nieuwe solvabiliteits- en liquiditeitsvereisten. Sommige instellingen nemen periodiek deel aan een op internationaal niveau gecoördineerde impactanalyse, wat toelaat het verloop te volgen van hun situatie ten opzichte van de toekomstige normen. Naast deze periodieke analyse heeft de Bank, in het kader van haar beoordeling van de toereikendheid van de solvabiliteit, de belangrijkste kredietinstellingen ondervraagd over hun doelstellingen inzake solvabiliteit, hun huidige solvabiliteitspositie ten opzichte van de Basel III-normen en over het verwachte verloop van deze positie, rekening houdend met hun businessplan, de vooruitzichten voor de economische groei, de geplande maatregelen om eigenvermogensinstrumenten uit te geven of om de risico's en de kans op crisissituaties te beperken. Het onderzoek moet garanderen dat de betrokken instellingen in staat zullen zijn om ruim te voldoen aan de nieuwe normen binnen de termijn die toegekend is door de bepalingen van de toekomstige Europese richtlijn en verordening ter zake.

(1) Consultation paper on Draft Regulatory Technical Standards on Own Funds of 4.4.2012; Consultation paper on Draft Implementing Technical Standards on Disclosure for Own Funds of 7.6.2012; Consultation paper on Draft Regulatory Technical Standards on the concept of Gain on Sale associated with future margin income in a securitisation context of 12.6.2012; Consultation paper on draft technical standards on the calculation of credit risk adjustments of 17.7.2012; Consultation paper on the application of the capital calculation methods for financial conglomerates of 31.8.2012; Consultation on technical standards on cooperatives, mutuals, savings institutions and similar institutions of 9.11.2012.

(2) EBA consultation on draft technical standards in relation with credit valuation adjustment risk of 11.7.2012.

Kader 2 – Tijdschema voor de invoering van de Basel III-normen

De nieuwe zogenoemde Basel III-normen zouden progressief in werking moeten treden tussen 1 januari 2013 en 1 januari 2022. De overgangsbepalingen zijn samengevat in de hieronder volgende tabel. Hoewel de invoering op Europees vlak vertraagd werd wegens het onderhandelingsproces tussen het Europees parlement en de Raad, blijft het de bedoeling de nieuwe normen zo snel mogelijk toe te passen, waarbij dezelfde overgangsmaatregelen gerespecteerd zullen worden.

Voor de nieuwe solvabiliteitsnormen zal het minimumniveau van de solvabiliteitsvereisten, volgens Tier 1-basiskapitaal (Common equity Tier 1), vastgesteld worden op 3,5 % van de risicogewogen activa in 2013. Dit niveau zal vervolgens progressief worden verhoogd tot 4,5 % in 2015. Het minimumniveau voor het eigen vermogen zal van zijn kant 8 % bedragen vanaf 2013. Vanaf 2016 zullen de instellingen progressief een kapitaalbuffer moeten opbouwen in de vorm van Tier 1-basiskapitaal (Common equity Tier 1), de zogeheten kapitaalconserveringsbuffer, die 2,5 % zou moeten bedragen van het gewogen risicovolume in 2019.

Wat de van het eigen vermogen af te trekken bestanddelen betreft, zullen de nieuwe, met toepassing van de Basel III-normen af te trekken bestanddelen progressief worden toegepast, ten belope van 20 % per jaar vanaf 2014. De overgangsmaatregelen houden dus tegelijkertijd in dat het daadwerkelijk eigen vermogen progressief verlaagd wordt door de nieuwe aftrekkingen, en dat de eigenvermogensvereisten progressief worden verhoogd.

De schuldratio zal vanaf 1 januari 2013 als observatieratio worden gebruikt, vanaf 2015 gepubliceerd moeten worden en verplicht worden in 2018.

TIJDSHEMA VOOR DE INVOERING VAN DE BASEL III-NORMEN

(in % van de naar risico gewogen activa)

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Vanaf 2019
Schuldratio	Monitoring		Observatieratio van 2013 tot 2017 Reporting vanaf 2015				Over- schakeling naar Pijler 1		
Minimale Tier 1-basiskapitaalratio			3,5	4,0	4,5	4,5	4,5	4,5	4,5
Conserveringsbuffer						0,625	1,25	1,875	2,5
Minimale Tier 1-basiskapitaalratio plus conserveringsbuffer			3,5	4,0	4,5	5,125	5,75	6,375	7,0
Infasering van aftrekken van Tier 1-basiskapitaal				20,0	40,0	60,0	80,0	100,0	100,0
Minimale Tier 1-kapitaalratio			4,5	5,5	6,0	6,0	6,0	6,0	6,0
Minimale ratio aan eigen middelen			8,0	8,0	8,0	8,0	8,0	8,0	8,0
Minimale ratio aan eigen middelen plus conserveringsbuffer			8,0	8,0	8,0	8,625	9,25	9,875	10,5
Kapitaalinstrumenten die niet langer als Tier 1-niet-basiskapitaal of Tier 2-kapitaal worden beschouwd				Uitfasering over een periode van 10 jaar die aanvangt vanaf 2013					

Bron: Basel Comité voor het banktoezicht.

3.2 Liquiditeitsvereisten voor de banksector

De Basel III-akkoorden voorzien in de introductie van twee internationaal geharmoniseerde liquiditeitsstandaarden: enerzijds de dekkinggraad voor de liquiditeit (liquidity coverage ratio – LCR) die banken verplicht voldoende buffers aan liquide middelen aan te houden om één maand lang op zelfstandige basis het hoofd te bieden aan een drastische liquiditeitscrisis en, anderzijds, de complementaire nettostabiele financieringsratio (net stable funding ratio – NSFR) die focust op een robuuste structurele liquiditeitspositie van instellingen en hen aanzet om illiquide activa te financieren met relatief stabiele financieringsbronnen zoals langetermijfondsen, kapitaal en deposito's van particulieren en kmo's. Voorheen was er enkel op het vlak van de solvabiliteitsvereisten sprake van internationaal eengemaakte normen. Vanaf 2015 zal dit dus worden aangevuld met een meer geharmoniseerd toezicht op de liquiditeitspositie van instellingen.

Het Basel Comité finaliseerde de kalibratie van de LCR tijdens het verslagjaar. Het Comité bejegende bij deze herziening specifieke bekommernissen omtrent de liquiditeitsbuffer van instellingen (die de teller uitmaakt van deze ratio) alsook omtrent de kalibratie van de netto uitgaande kasstromen in stresssituaties (die de noemer uitmaken van de LCR). De in december 2010 oorspronkelijk vastgelegde definitie voor de liquiditeitsbuffer van de LCR omvatte kasmiddelen en deposito's bij centrale banken, liquide schuldbewijzen uitgegeven door de overheid, semioverheidsinstellingen en bedrijven met een hoge kredietwaardigheid alsook *covered bonds* met vergelijkbare kenmerken. In een gewijzigde definitie werd overgegaan tot een grotere diversificatie van de activa die kunnen worden opgenomen in de buffer alsook tot de erkenning van de liquiditeitswaarde van bepaalde bijkomende effecten. Het Basel Comité besloot om welbepaalde bedrijfsobligaties met een lagere kredietwaardigheid, aandelen verhandeld op een beursmarkt en effectiseringen te erkennen als onderdeel van de LCR liquiditeitsbuffer. Tevens werd beslist om de veronderstelde netto uitgaande kasstromen verbonden aan deposito's alsook aan liquiditeitsfaciliteiten toegestaan aan niet-financiële bedrijven, aan overheden en semioverheidsbedrijven en centrale banken te verlagen. Met name het verminderen van de verplichtingen verbonden aan het verschaffen van liquiditeitsfaciliteiten aan de bedrijfssector zou de impact van de invoering van de LCR op de beschikbaarheid van deze faciliteiten en aldus op de financiering van de reële economie kunnen temperen. Daarnaast heeft het Basel Comité een uniforme benadering aangenomen van de potentiële liquiditeitsstromen verbonden aan derivatencontracten in het finale akkoord omtrent de LCR. De potentiële omvang

van liquiditeitsbehoefte verbonden aan de inbreng van bijkomend onderpand ter dekking van tegenpartijrisico's in het kader van derivatenactiviteiten werd inderdaad aangetoond tijdens de financiële crisis, onder meer in het kader van de liquiditeitsproblemen die Dexia ondervond. Tot slot besloot het Basel Comité om de LCR op een graduele wijze in te voeren, startend met een minimumvereiste van 60 % in 2015, jaarlijks telkens met 10 % oplopend om de volledige 100 % te bereiken in 2019. Deze geleidelijke invoering dient distorties van financiële en economische activiteiten te verhinderen. De Belgische toezichthouder implementeerde echter reeds sinds 2011 liquiditeitsratio's die verwant zijn aan de LCR voor alle in België actief zijnde kredietinstellingen. De in dit kader opgebouwde liquiditeitsbuffers zou de betrokken instellingen moeten toelaten om snel voor de volledige 100 % aan de LCR te voldoen, niettegenstaande de door het Basel Comité voorziene gefaseerde implementatie.

Op Europees vlak werden de inspanningen voortgezet om de zogenoemde Basel III-normen, waarvan vorennoemde dekkinggraad voor de liquiditeit een essentieel deel uitmaakt, te vertalen in Europese regelgeving in de vorm van een nieuwe Europese richtlijn en een Europese verordening die rechtstreeks op de Europese kredietinstellingen van toepassing is, de CRD IV. Deze Europese verordening voorziet in de aanloop naar de invoering van de LCR onder meer in de invoering van een eengemaakte liquiditeitsrapportering voor alle Europese kredietinstellingen. De EBA maakte in de loop van 2012 een voorstel van raamwerk voor deze rapportering op en legde dit ter consultatie voor aan de Europese banksector en andere belanghebbenden. Het finale raamwerk zal snel na de goedkeuring van de CRD IV worden ingevoerd als geharmoniseerd rapporteringsraamwerk omtrent de liquiditeitspositie van Europese kredietinstellingen. Daarnaast werkte de EBA tevens aan diverse technische standaarden en richtlijnen die bepaalde aspecten van de LCR verder moeten definiëren.

Op nationaal vlak bleef de Bank als Belgische toezichthouder de sedert begin 2011 ingevoerde en aan de LCR verwante stresstratio's voor de liquiditeitspositie hanteren als kwantitatieve reglementaire liquiditeitsnormen. De gespannen situatie op de financiële markten vertaalde zich eind 2011 in een stijging van het aantal instellingen die deze reglementaire liquiditeitslimiet overschreden. Na een bewogen laatste kwartaal van 2011 konden maatregelen van de Europese Raad en van de ECB (onder meer de speciale langerlopende herfinancieringstransacties, de verlaging van rente verbonden aan depositofaciliteit, het programma ter aankoop van overheidsobligaties) de moeilijke marktomstandigheden voor de Europese banksector op hun financieringsmarkten enigszins temperen in de loop

van 2012. In deze context maakten ook Belgische banken gebruik van de speciale langerlopende herfinancierings-transacties van de ECB om hun langetermijnfinanciering te verhogen. Daarnaast profiteerden instellingen van de verbeterde financierings- en liquiditeitsvoorwaarden om schuldbewijzen op lange termijn uit te geven. Bovendien lanceerden enkele instellingen actieplannen om hun liquiditeitsposities structureel te verbeteren. Deze omvatten maatregelen zoals het uitbreiden van de portefeuille aan bij de ECB beleenbaar onderpand, een inperking van het liquiditeitsgebruik van niet-strategische activiteiten, de uitgifte van langetermijnpapier bij het retailpubliek etc. Tot slot bleven, ondanks de lage rentevoeten, de gereglementeerde spaarboekjes populair met een stijging van de inleg bij het merendeel van de Belgische instellingen. De korte-termijn liquiditeitspositie van Belgische banken verbeterde dan ook vanaf begin 2012 en bovenvermelde maatregelen van Europese instanties, de kentering van de condities op financiële markten alsook specifieke inspanningen van bepaalde instellingen ter zake zorgden ervoor dat terug aan de reglementaire normen werd voldaan in de loop van het verslagjaar.

Naast het beroep op deze norm heeft de Bank tevens verschillende individuele prudentiële acties ondernomen om het liquiditeitsbeheer bij bepaalde instellingen te verbeteren en bleef zij de ontwikkelingen in de liquiditeitspositie van Belgische kredietinstellingen, in het licht van de nog steeds gespannen situatie op de financiële markten, van zeer nabij volgen. Bovendien werden, in het kader van de Financial Sector Assessment Program (FSAP)-oefening die eind 2012 door het Internationaal Monetair Fonds (IMF) voor België werd georganiseerd, Belgische banken gedurende het verslagjaar onderworpen aan een pakket van stresstests voor hun liquiditeitspositie (zie deel II.B.1.3).

Tot slot zal de nieuwe Belgische regelgeving omtrent de uitgifte van *covered bonds* door kredietinstellingen naar Belgisch recht de betrokken instellingen toelaten om een nieuwe langetermijn (en dus meer stabiele) financieringsbron aan te boren (zie deel II.A.4.1). Enkele belangrijke Belgische instellingen (Belfius en KBC) gaven reeds *covered bonds* uit onder de nieuwe Belgische reglementering ter zake. Deze ontwikkeling kan bijdragen tot een verdere verbetering van de structurele liquiditeitspositie van instellingen.

3.3 Vereisten van de Europese richtlijnen Solvency II en Omnibus II voor de verzekeringssector

De eerste richtlijnen voor verzekeringen werden gepubliceerd in 1973 en 1979, respectievelijk voor de verzekeringsverrichtingen niet-leven en leven. Sindsdien hebben de ontwikkelingen van de techniek en de bijkomende vereisten, met name op het vlak van risicobeheer, modernisering van die richtlijnen noodzakelijk gemaakt.

Met dat doel voor ogen heeft de Europese Commissie het initiatief genomen voor een richtlijn voor verzekerings- en herverzekeringsactiviteiten die, enerzijds, voor de herschikking zorgt van 13 sectorale richtlijnen en, anderzijds, een grondige modernisering inhoudt van een aantal aspecten zoals bestuur, risicobeheer, de regels voor prudentiële waardering, met inbegrip van de technische voorzieningen, de kapitaalvereisten, de eigenvermogensbestanddelen die in aanmerking mogen worden genomen op grond van hun kwaliteit, of nog, het toezicht op verzekeringsondernemingen in een groep. Andere aspecten, zoals de beginselen inzake de erkenning of de liquidatie, werden evenwel niet gewijzigd.

Deze werkzaamheden werden afgesloten met de publicatie van Richtlijn 2009/138/EG van het Europees Parlement en de Raad van 25 november 2009 betreffende de toegang tot en de uitoefening van het verzekerings- en het herverzekeringsbedrijf (de zogeheten Solvency II-richtlijn).

Aanvankelijk bepaalde de richtlijn dat de nieuwe bepalingen in werking zouden treden op 1 november 2012 en dat de lidstaten ze moesten hebben omgezet tegen 31 oktober 2012. De financiële crisis van 2008 heeft echter aan het licht gebracht dat de door de richtlijn voorgestelde beoordelingsmethodes tot een hoge volatiliteit leidden in de waardering van het vermogen van de ondernemingen.

Deze volatiliteit bleek onverenigbaar te zijn met de middellange- of langetermijnhorizon van de meeste verbintenissen van de ondernemingen. De werkzaamheden werden dus hervat om meer stabiliteit te kunnen garanderen voor het eigen vermogen van de ondernemingen, in het bijzonder in het kader van de langetermijnwaarborgen (*long-term guarantees* – LTG). Een richtlijn van 12 september 2012 heeft de data voor de omzetting en de inwerkingtreding van de Solvency II-richtlijn respectievelijk uitgesteld tot 30 juni 2013 en 1 januari 2014.

De wijzigingen die thans op tafel liggen, zullen worden opgenomen in een nieuwe richtlijn die voorlopig Omnibus II wordt genoemd. Er is echter geen unanimitieit over de

producten die deel moeten uitmaken van het pakket langetermijnwaarborgen en over de technieken die gebruikt moeten worden (*matching adjustment, counter-cyclical premium, ...*).

Gezien de belangen die op het spel staan, werd in juli 2012 beslist om vóór de goedkeuring van de Omnibus II-richtlijn een impactstudie uit te voeren. De data voor de omzetting en de inwerkingtreding worden dermate in het gedrang gebracht door de studie, dat sommige lidstaten evenals de Commissie zich vragen stellen bij de

opportuniteit om sommige bepalingen van de Solvency II-richtlijn, bijvoorbeeld de bepalingen over het bestuur (met inbegrip van Own Risk and Solvency Assessment – ORSA) en de rapporteringsverplichtingen, in werking te laten treden vóór deze van de Omnibus II-richtlijn.

Ondertussen heeft de Bank de werkzaamheden aangevat met betrekking tot de omzetting van de Solvency II-richtlijn in haar oorspronkelijke staat. Sommige teksten werden in juni en december 2012 voor advies voorgelegd aan de betrokken partijen.

4. Nationale reglementaire ontwikkelingen

4.1 Wetgeving waarbij toestemming wordt verleend om *covered bonds* uit te geven

In 2012 werd in België een wettelijk kader ingevoerd dat de uitgifte van schuldinstrumenten van het type *covered bonds* regelt⁽¹⁾. Naar het voorbeeld van de buitenlandse wetgevingen wil dit kader betere (her)financieringsmogelijkheden bieden aan de kredietinstellingen. Aangezien de kredietinstellingen naar Belgisch recht tot dusver geen toegang hadden tot deze (her)financieringsbronnen, waren zij immers benadeeld ten opzichte van hun buitenlandse concurrenten.

Het belangrijkste kenmerk van de *covered bonds* is het juridische mechanisme dat wordt ingevoerd om de houders van dergelijke schuldinstrumenten te beschermen. Dit mechanisme voorziet in de vorming van een bijzonder vermogen, dat gescheiden is van het algemeen vermogen van de uitgevende kredietinstelling, en waarin de activa van de instelling worden afgezonderd die voor het dekken van de *covered bonds* worden aangewend. De afscheiding tussen het bijzonder vermogen en het algemeen vermogen gebeurt door het opnemen van de dekkingswaarden door de kredietinstelling in een register dat daarvoor speciaal wordt bijgehouden. Die registratie is absoluut niet te vergelijken met een overdracht van activa. De activa blijven namelijk op de balans

van de uitgevende kredietinstelling staan, maar maken geen deel meer uit van het algemeen vermogen van die instelling.

Hoewel de *covered bonds* een techniek voor de mobilisering van schuldvorderingen vormen, net als de effectiseringen die meer algemeen bekendstaan als Asset-backed securities (ABS) of Mortgage-backed securities (MBS), verschillen zij er in verschillende opzichten van. Een essentieel verschil tussen de *covered bonds* en de ABS/MBS is dat de houders van *covered bonds* niet alleen beschikken over een wettelijk gewaarborgd verhaalrecht op de dekkingswaarden, maar ook over een recht van verhaal op het algemeen vermogen van die instelling (principe van de zogenoemde *dual recourse*). Daarnaast zijn *covered bonds* ook eenvoudiger financiële instrumenten dan de ABS/MBS, waarbij meestal verschillende tranches bestaan met een verschillend risicoprofiel. Deze *tranching* bestaat niet voor de uitgifte van *covered bonds*. Tot slot worden *covered bonds* enkel uitgegeven met het oog op de herfinanciering van bestaande kredieten. Bij de uitgifte van *covered bonds* kan het aan de aldus belaste kredieten verbonden risico niet worden overgedragen, aangezien de onderliggende portefeuille van vorderingen op de balans van de uitgevende kredietinstelling blijft staan: de uitgifte leidt derhalve niet tot een vermindering van de eigenvermogensvereisten van de uitgevende instelling.

Het bijzonder vermogen vormt de hoeksteen van het beschermingsmechanisme van de houders van *covered bonds*. In dit opzicht voorziet de wetgever in zowel kwantitatieve als kwalitatieve vereisten voor de samenstelling van de dekkingswaarden.

Aldus moet het bijzonder vermogen voornamelijk samengesteld zijn uit hypothecaire schuldvorderingen of schuldvorderingen op publiekrechtelijke entiteiten. Deze

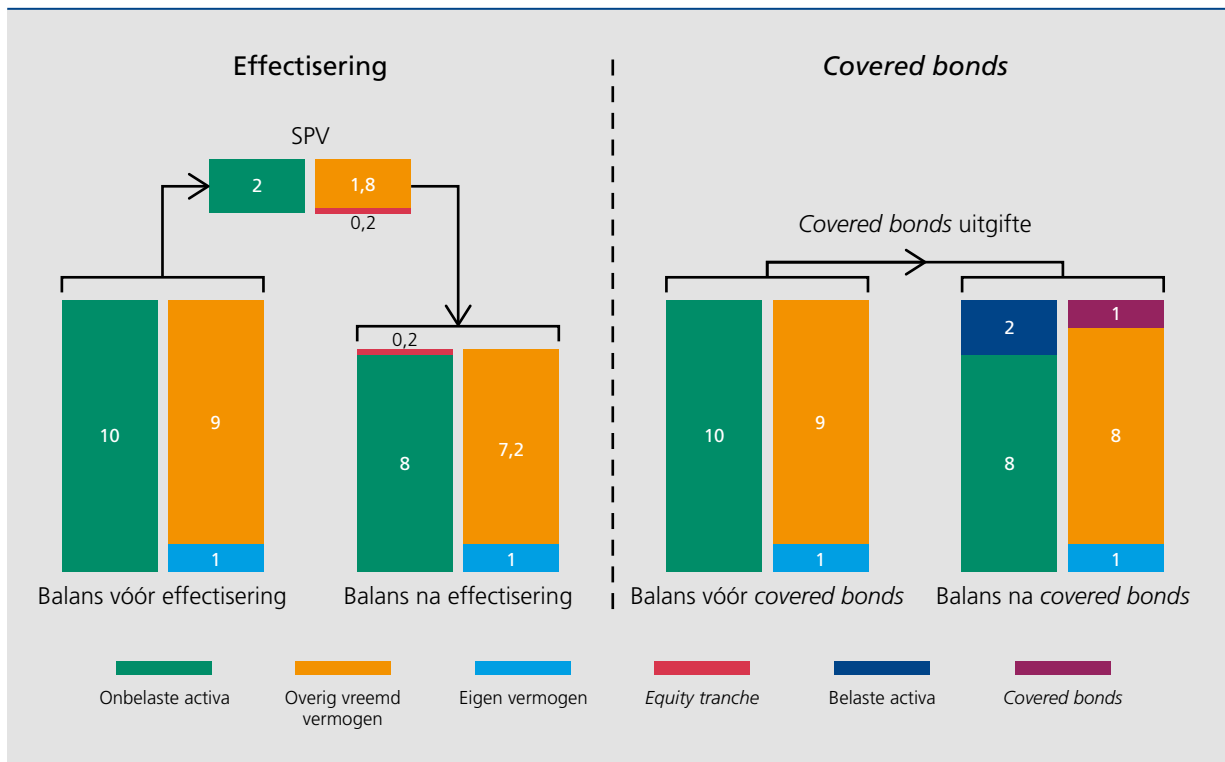
(1) Wet van 3 augustus 2012 tot invoering van een wettelijke regeling voor Belgische *covered bonds*.

Koninklijk Besluit van 11 oktober 2012 betreffende de uitgifte van Belgische *covered bonds* door kredietinstellingen naar Belgisch recht.

Koninklijk Besluit van 11 oktober 2012 betreffende de portefeuillebeheerder in het kader van de uitgifte van Belgische *covered bonds* door een kredietinstelling naar Belgisch recht.

Circulaire NBB_2012_12 over de praktische regels voor de toepassing van de wet van 3 augustus 2012 tot invoering van een wettelijke regeling voor *covered bonds*.

Circulaire NBB_2012_13 aan de portefeuillesurveillanten bij kredietinstellingen naar Belgisch recht die Belgische *covered bonds* uitgeven.

Bron: De Nederlandsche Bank.

schuldvorderingen moeten minstens 85% van de nominale waarde van de *covered bonds* uitmaken.

Overigens moeten de dekkingswaarden minstens 105% van de nominale waarde van de *covered bonds* waard zijn. Het betreft hier een wettelijk minimum. In de praktijk zou het dekkingsniveau hoger kunnen uitvallen. Het zal met name afhankelijk zijn van het dekkingsniveau dat vereist is voor het verkrijgen of behouden van een bepaald ratingniveau, dat wordt vastgelegd door de ratingbureaus, of nog van de contractuele verbintenissen die worden aangegaan door de uitgevende instelling.

Met het oog op de berekening van de voornoemde percentages was het voor de wetgever van belang ook de criteria voor de beoordeling van de dekkingswaarden vast te leggen. Rekening houdend met de technische vragen die deze bepalingen zouden kunnen oproepen, in het bijzonder voor de door onroerende goederen gedekte schuldvorderingen, werden de praktische toepassingsregels voor de waarderingsmethoden door de Bank nader bepaald in een circulaire.

De wet voorziet eveneens in de invoering van een reeks functies waarvan de taak erin bestaat de naleving van de

verplichtingen ten aanzien van de houders van *covered bonds* te vergemakkelijken. De taak van de vertegenwoordiger van de houders van *covered bonds* bestaat erin de relaties met de houders van *covered bonds* te vergemakkelijken, en hun belangen te behartigen. De portefeuillesurveillant, die na eensluitend advies van de Bank wordt aangesteld, dient toe te zien op de naleving van de vereisten met betrekking tot de dekkingswaarden. Tot slot dient de portefeuillebeheerder, in geval van problemen (zoals faillissement of schrapping van de toestemming op de lijst van instellingen die toestemming hebben om *covered bonds* uit te geven), het beheer van het bijzonder vermogen te verzekeren, zodat de verplichtingen die zijn opgenomen in de voorwaarden voor de uitgifte van *covered bonds*, kunnen worden nageleefd.

De invoering van een wettelijk kader dat een nieuwe bron van beveiligde financiering aan de kredietinstellingen biedt, heeft de discussie aangewakkerd over de aanwending van de activa van de Belgische banken als waarborg ten koste van andere categorieën van schuldeisers, waaronder de depositanten. Om aan deze bezorgdheid tegemoet te komen, heeft de wetgever bij koninklijk besluit een limiet ingevoerd op de uitgifte van *covered bonds*. De tekst bepaalt dat een instelling niet tot nieuwe uitgiften

van *covered bonds* mag overgaan als het totale bedrag van de activa die worden aangewend ter dekking van de reeds uitgegeven *covered bonds*, reeds 8% van haar balanstotaal bedraagt. In uitzonderlijke omstandigheden is de Bank gemachtigd om tijdelijke vrijstellingen op de toepassing van deze limiet te verlenen, maar tevens om een nog strengere limiet op te leggen als dit noodzakelijk mocht blijken.

Door de specifieke omkadering die aan de uitgifte van *covered bonds* dient te worden gegeven, is voorzien in een ad-hocprocedure voor het verkrijgen van een algemene toestemming van de Bank om tot uitgaven van *covered bonds* te kunnen overgaan. Deze procedure impliceert dat wordt geverifieerd of voldaan is aan een aantal verplichtingen – voornamelijk van organisatorische aard – waarvan de wetgever het noodzakelijk achtte om ze duidelijk af te bakenen in de wet. Deze toestemming heeft dus betrekking op het vermogen om *covered bonds* uit te geven, en vormt geen toestemming tot uitgifte, waarvoor een specifieke toestemming vereist is.

De Bank publiceert op haar internetsite een lijst van de kredietinstellingen waaraan zij toestemming heeft verleend om *covered bonds* uit te geven. Zij publiceert tevens een afzonderlijke lijst van door kredietinstellingen verrichte uitgaven van *covered bonds*. De *covered bonds* worden van de lijst geschrapt wanneer ze vervallen en terugbetaald zijn.

4.2 Nieuwe beleidslijn over de organisatie van de *compliance*functie

De *compliance*functie is voor alle instellingen onder toezicht van de Bank van fundamenteel belang voor de beheersing van hun integriteit en voor de bescherming van de financiële consument. Ze vormt een cruciaal onderdeel van een passende organisatie en het deugdelijk bestuur van een financiële instelling. Overeenkomstig de toezichtwetten kan de Bank, na advies te hebben ingewonnen van de Autoriteit voor Financiële Diensten en Markten (FSMA), nader bepalen wat onder een passende onafhankelijke *compliance*functie dient te worden verstaan.

De FSMA is bevoegd om toe te zien op de organisatie van de *compliance*functie vanuit het oogpunt van de naleving van de gedragsregels die een loyale, billijke en professionele behandeling van de belanghebbende partijen moeten waarborgen.

Beide toezichthouders hebben hun verwachtingen met betrekking tot de organisatie van de *compliance*functie

op elkaar afgestemd en verduidelijkt in een nieuwe gemeenschappelijke circulaire van 4 december 2012.

De nieuwe circulaire houdt rekening met de ontwikkelingen in de *compliance*functie en met de evolutie in het deugdelijk bestuur van de instellingen. Zij vervangt alle bestaande circularis over de *compliance*functie aan de instellingen onder toezicht van de Bank.

De circulaire bevat 14 principes die als toetssteen zullen dienen bij de beoordeling van de organisatie van de *compliance*functie. Deze principes zullen proportioneel worden toegepast, d.i. rekening houdend met de aard van de instelling en de door haar verstrekte diensten.

Het eerste principe omschrijft de opdrachten van de *compliance*functie: identificatie en beoordeling van het *compliance*risico, toezicht op, testen van, opstellen van aanbevelingen en het rapporteren over het *compliance*risico. Dit laatste is het risico dat de instelling wordt gesanctioneerd wegens het niet-naleven van de wettelijke en reglementaire integriteits- en gedragsregels met verlies van reputatie en mogelijke financiële schade tot gevolg.

De nieuwe circulaire behandelt uitgebreid de *governance* van de *compliance*functie, zowel de rol van de raad van bestuur en in voorkomend geval het auditcomité, als de rol van de effectieve leiding of het directiecomité zo er een is (principes 2 tot en met 5).

De raad van bestuur, in voorkomend geval het auditcomité, dient geregeld het integriteitsbeleid en de *compliance*risico's te beoordelen en het *compliance*charter te bevestigen. Ook wordt het belang onderstreept van de raad van bestuur in het bevorderen van het integer zaken doen (*the tone at the top*).

De effectieve leiding of het directiecomité is verantwoordelijk voor de beheersing van het *compliance*risico, de formulering van het integriteitsbeleid en het nemen van de nodige maatregelen opdat de instelling blijvend kan beschikken over een passende onafhankelijke *compliance*functie.

De *compliance*functie ressorteert rechtstreeks onder een lid van de effectieve leiding. Er mag geen belangenconflict zijn tussen deze opdracht en de andere bevoegdheden van het lid. Indien een lid van de effectieve leiding bevoegd is voor zowel de *compliance*functie als de risico-beheerfunctie, waakt dit lid erover dat aan beide functies een gelijkwaardige aandacht wordt besteed. Het betrokken lid van de effectieve leiding is niet bevoegd voor de interneauditfunctie.

Principe 6 voorziet in een geregelde rapportering aan de effectieve leiding en het informeren van de raad van bestuur of het auditcomité.

Principe 7 voert het zogenoemde *three lines of defence model* in, dat de verhouding en de communicatie tussen het operationeel management (eerste lijn), de transversale functies waaronder *compliance* (tweede lijn) en de interne auditfunctie (derde lijn) regelt. De circulaire behandelt ook de relatie van de *compliance*functie met de juridische functie en beveelt sterk aan dat de juridische functie geen *compliance*opdrachten uitvoert.

De circulaire besteedt ruimschoots aandacht aan de onafhankelijkheid van de *compliance*functie (principe 8). De principes (9 tot 11) houdende de organisatie van de *compliance*functie zijn niet nieuw in vergelijking met de bestaande teksten. De circulaire regelt de organisatie van de *compliance*functie in een groepscontext (principe 12).

De circulaire laat geen uitbesteding toe van de *compliance*verantwoordelijkheid. Wel wordt toegelaten dat een instelling tijdelijk beroep doet op een deskundige voor de uitvoering van nauwkeurig gespecificeerde *compliance*opdrachten of als tijdelijke oplossing bij een tekort aan medewerkers (principe 13).

Een laatste principe (principe 14) betreft de organisatie van de *compliance*functie bij kleinere instellingen. Deze instellingen kunnen ervoor kiezen een lid van de effectieve leiding zelf te belasten met de uitoefening van de *compliance*functie. Dit lid kan de *compliance*werkzaamheden geheel of gedeeltelijk toevertrouwen aan een deskundige, hetzij buiten de instelling, hetzij binnen de groep waartoe de kleinere instelling behoort. De toezichthouders dienen vooraf te worden ingelicht wanneer de instelling een deskundige permanent belast met alle of met een deel van de *compliance*opdrachten.

4.3 Evaluatie van het *fit and proper* karakter van leiders van financiële instellingen

In de nasleep van de financiële crisis was een van de aandachtspunten de noodzaak tot aangepast deugdelijk bestuur bij financiële instellingen. Zowel op internationaal als op nationaal niveau ontstond een debat aangaande de geschiktheidsvereisten – het zogenaamde *fit and proper* karakter – van personen die op het hoogste niveau van financiële instellingen meedraaien. Verschillende van deze initiatieven zijn inmiddels uitgemond in regelgevende of beleidsdocumenten die in het nationale kader dienen te worden geïmplementeerd.

Om gevolg te geven aan de lessen uit de recente ontwikkelingen en om meer duidelijkheid te verschaffen over de reeds bestaande en toekomstige wettelijke *fit and proper* bepalingen, heeft de Bank als prudentieel toezichthouder besloten om haar huidig *fit and proper* beleid te evalueren en de verkregen inzichten te verwerken in een nieuw beleidsdocument met als titel '*Fit and proper* standaarden voor leden van het directiecomité, bestuurders, effectieve leiders en verantwoordelijken van onafhankelijke controlefuncties van financiële instellingen'.

Het doel van het nieuwe beleid is drieledig. Vooreerst wenst de Bank te verduidelijken wat zij verstaat onder de begrippen *fit* ('deskundigheid') en *proper* ('professionele betrouwbaarheid'). Aan de hand van beoordelingsstandaarden wil zij de instellingen een houvast bieden voor de concrete invulling van de wettelijke *fit and proper* bepalingen. De instellingen kunnen op basis hiervan hun eigen geschiktheidsbeoordelingen nader omkaderen. Daarnaast wil de Bank duidelijk aangeven wat zij van de instellingen verwacht op het vlak van *fit and proper* screenings. Tot slot wenst de Bank op een transparante wijze te communiceren over het door haar gevoerde *fit and proper* beleid. Op die manier zal een stroomlijning van de door haar uitgevoerde geschiktheidsbeoordelingen gerealiseerd worden en dit zowel op inhoudelijk als op procedureel vlak.

Het voorgestelde beleid, zoals geformuleerd in een ontwerp van circulaire, bevat een aantal nieuwe ideeën inzake *fit and proper* screenings. Zo wordt een strenge aanpak voorgesteld ten aanzien van hangende of lopende straf-, administratief- of tuchtrechtelijke procedures in hoofde van een te screenen persoon terwijl het gebruik van de interviewtechniek door de toezichthouder nader omkaderd wordt.

Het toepassingsgebied van de circulaire inzake personeel is uitgebreider dan het bestaande systeem. De *fit and proper* screenings zullen in de toekomst de volgende personen betreffen:

- de leden van het directiecomité (al dan niet bestuurders);
- de overige leden van het bestuursorgaan;
- voor de instellingen zonder directiecomité en de bijkantoren: effectieve leiders;
- de verantwoordelijken van de onafhankelijke controlefuncties: *compliance*, risicobeheer, interne audit, actuariële functie.

Deze scope zal wettelijk verankerd worden in het kader van de omzetting van CRD IV en Solvency II in het nationaal recht.

Het ontwerp van circulaire werd eind december 2012 ter consultatie voorgelegd aan de sector en zal in de loop van 2013 worden afgewerkt en geïmplementeerd.

In 2012 werden ruim 500 adviezen van benoemingen en herbenoemingen van leiders behandeld in het kader van de procedure *fit and proper*.

4.4 Beloningsbeleid van financiële instellingen

Het beloningsbeleid van financiële instellingen blijft een belangrijk aandachtspunt, zowel op nationaal als op Europees vlak.

Op 12 april 2012 heeft de EBA een implementatiestudie gepubliceerd omtrent de naleving in de verschillende EU lidstaten van de CRD III beloningsbepalingen en van de 'Guidelines on Remuneration Policies and Practices' van het Comité van Europese Banktoezichthouders (Committee of European Banking Supervisors – CEBS)⁽¹⁾. Belangrijkste pijnpunten blijken de te lage aantallen medewerkers binnen de instellingen die onder de CRD III beperkingen vallen (de zgn. *Identified Staff*), de hoge ratio's tussen het variabele en het vaste gedeelte van de beloning en de onvolmaakte risk alignment mechanismen.

Begin 2012 heeft de Bank een tweede uitgebreide horizontale analyse ondernomen van de naleving van de beloningsregels door zes grote instellingen voor het prestatiejaar 2011. De Bank wil zo het *level playing field* in de Belgische financiële sector bevorderen. Uit deze oefening blijkt dat, globaal genomen, een aantal reeds eerder geïdentificeerde aandachtspunten nog steeds onvoldoende, en vooral ongelijk, worden geïmplementeerd. In de lijn van de bevindingen van de hoger vermelde EBA-implementatiestudie gaat het om het bepalen van de *Identified Staff* en het vastleggen van passende ratio's tussen de variabele en de vaste verloning. Deze ratio's zijn een relatief eenvoudige manier om ervoor te zorgen dat het beloningssysteem geen al te grote prikkels aan medewerkers kan geven die zouden aanzetten tot het nemen van onverantwoorde risico's.

Na twee jaren van toepassing van het regelgevend kader, waarin een aantal *best practices* zich hebben kunnen aftekenen binnen de Belgische sector, is de Bank thans overgegaan tot een meer concrete en kwantitatieve invulling van deze twee vereisten. Overigens wil de Bank met het oog op de volgende beloningscyclus meer tijd spenderen aan het testen van de risicogerelateerdheid van het beloningsbeleid.

Wat betreft het bepalen van de kring van *Identified Staff* moet de volgende driestapsbenadering worden toegepast.

De eerste en nog altijd voornaamste stap blijft dat een instelling moet nagaan welke medewerkers een betekenisvolle invloed kunnen uitoefenen op haar risicoprofiel. De groep van deze *Identified Staff* moet dus bestaan uit die medewerkers die het meest het risicoprofiel van de instelling kunnen beïnvloeden omdat ze dit risicoprofiel bepalen, medebepalen of controleren. Dit dient, conform paragraaf 16 van de CEBS Guidelines, te worden nagegaan voor de uitvoerende bestuurders, het senior management dat instaat voor het dagelijks beheer van de instelling, de verantwoordelijken voor de interne controlefuncties en de zogenoemde *other risk takers*, een categorie die zeker niet mag beperkt worden tot enkel marktzaalactiviteiten. Ook medewerkers die op hetzelfde totale verloningsniveau zitten als het senior management en de *other risk takers* moeten worden opgenomen als *Identified Staff*.

Een tweede stap – en deze is nieuw sinds de recentste horizontale analyse – bestaat erin de groep van *Identified Staff*, na de hoger beschreven risicoanalyse, zodanig op te vatten dat minimaal 1% van het totaal aantal medewerkers is opgenomen in deze groep. Als dit percentage momenteel niet bereikt is, betekent dit dat de parameter 'betekenisvolle invloed op het risicoprofiel' ruimer moet worden ingevuld. In principe gaat het voor grote instellingen, vanwege de omvang, aard en complexiteit van hun activiteiten en risicoprofiel, om medewerkers die volledig aan alle specifieke CRD III vereisten inzake variabele beloning zijn onderworpen (zoals de vereiste van uitstel van minimaal 40 tot 60% van de variabele verloning over een minimale periode van 3 tot 5 jaar en het uitbetalen van 50% van de variabele verloning in financiële instrumenten).

In een derde stap kan nagegaan worden of er zich onder de groep van *Identified Staff* medewerkers zouden bevinden die een variabele beloning van minder dan € 75 000 toegekend krijgen. Mocht dit het geval zijn, dan hoeven deze medewerkers uitzonderlijk, vanwege hun beperkte variabele beloning, toch niet te worden onderworpen aan de specifieke vereisten, op voorwaarde dat deze medewerkers een maximale ratio variabel/vast van 1 op 1 respecteren, welke ook hun activiteitsdomein binnen de instelling is. Dit betekent dat voor deze medewerkers het variabele gedeelte nooit méér mag bedragen dan het vaste gedeelte van de beloning. Op *Identified Staff* die boven deze drempel uitkomen, moeten alle specifieke CRD III vereisten inzake uitstel en financiële instrumenten worden toegepast op het volledige bedrag van de variabele beloning.

(1) De studie kan geconsulteerd worden via volgende link: <http://eba.europa.eu/cebs/media/Publications/Standards%20and%20Guidelines/2010/RemunerationImplementation-survey-on-CEBS--Guidelines-on-Remuneration--final-.pdf>.

Wat betreft de ratio's variabel/vast betekent een passende invulling dat in principe deze ratio maximaal 1 op 1 bedraagt, met uitzondering van marktzaalactiviteiten waar een verhouding van maximaal 2,5 op 1 als maatstaf geldt. Zoals hierboven vermeld is de uitzondering van 2,5 op 1 niet van toepassing op *Identified Staff* op wie de specifieke CRD III vereisten niet worden toegepast aangezien hun variabele beloning onder de € 75 000 blijft. Uitzonderingen op deze ratio's moeten worden goedgekeurd door de raad van bestuur aan de hand van een door de instelling uitgewerkt uitzonderingsbeleid, onderdeel van het gehele beloningsbeleid, dat gedetailleerd vastlegt onder welke omstandigheden een uitzondering kan worden voorgelegd aan de raad van bestuur.

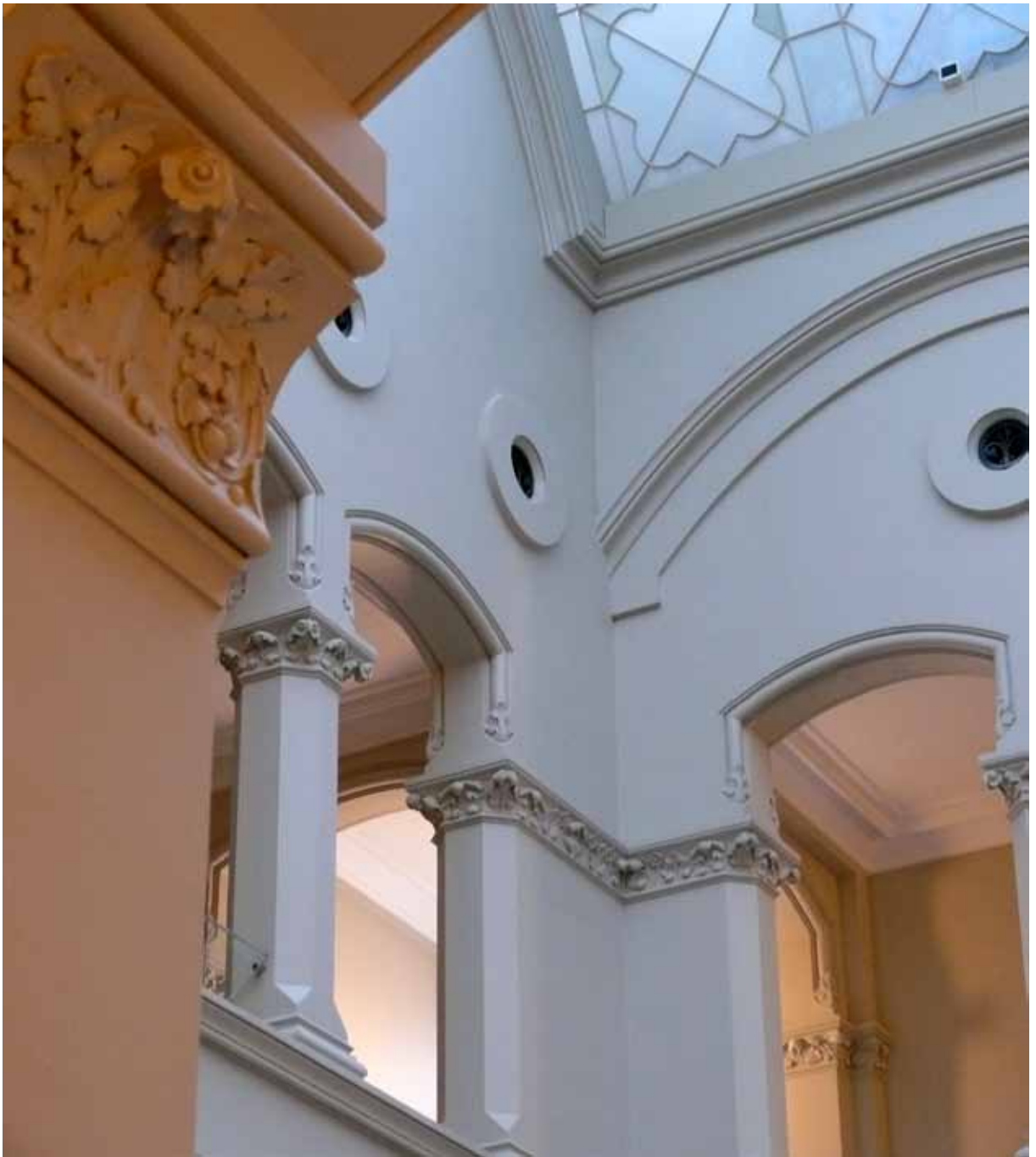
Deze invullingen zijn minimumstandaarden en doen geen afbreuk aan bestaande praktijken die de 1% invulling van de *Identified Staff* zouden overtreffen of gematigder zouden zijn dan de 1 op 1 of 2,5 op 1 verhouding variabel/vast. Immers, de beoordeling van het passend karakter van een beloningssysteem berust op het geheel van maatregelen en op de onderlinge samenhang ervan. Hoewel voormelde analyse kadert binnen een *risk-based supervision*, gericht in de eerste plaats op de grote instellingen, is de Bank van oordeel dat ze ook relevant is voor andere instellingen. De voormelde vereisten dienen dus ook voor de middelgrote en kleinere instellingen als minimumstandaarden te worden beschouwd, die bovendien evenmin afbreuk mogen doen aan bestaande striktere praktijken binnen deze instellingen. Dit belet niet dat de Bank in haar toetsing van het beloningsbeleid verder rekening zal houden met de omvang, interne organisatie, aard, reikwijdte en complexiteit van de activiteiten van de middelgrote en

kleinere instellingen, overeenkomstig de proportionaliteitsregels zoals voorzien in de CEBS Guidelines die, hetzij op het niveau van de instelling, hetzij op het niveau van de *Identified Staff* kunnen worden toegepast.

Er wordt aan herinnerd dat het beloningsbeleid, waaronder ook de naleving van voormelde normen, valt onder de algemene verantwoordelijkheid van de raad van bestuur van de instelling. Tevens verwacht de Bank dat de tenuitvoerlegging van het beloningsbeleid behandeld wordt in de jaarlijkse beoordeling van de internecontrolemaatregelen door de effectieve leiding (zie hieromtrent circulaire NBB_2011_05 van 14 februari 2011 inzake behoorlijk beloningsbeleid, p. 5).

Een ander punt uit de EBA-implementatiestudie is dat meer aandacht voor transparantie van beloningsbeleid en -praktijken de implementatie kan versterken. Op 27 juli 2012 heeft de EBA in dit verband twee richtlijnen gepubliceerd voor het verzamelen van beloningsgegevens door nationale toezichthouders en door de EBA zelf. De eerste betreft kwantitatieve gegevens omtrent de beloning van *Identified Staff*; de tweede slaat op kwantitatieve gegevens omtrent grootverdieners (dit zijn medewerkers die meer dan € 1 miljoen per jaar verdienen). De EBA-richtlijnen, die hun beslag kregen in twee circulaires van de Bank⁽¹⁾, nemen de vorm aan van geharmoniseerde sjablonen die door alle Europese toezichthouders, ook de Belgische, dienen te worden gebruikt. De eerste gegevensverzameling werd op 31 december 2012 afgesloten en slaat op de prestaties van zowel 2010 als 2011. Nadien zullen de instellingen deze gegevens ieder jaar moeten aanleveren tegen het einde van juni.

(1) Circulaires NBB_2012_09 en NBB_2012_10, te consulteren via volgende link: http://www.nbb.be/pub/cp/domains/ki/circ/ki_circ.htm?l=nl#Bestuur.

Prudentieel toezicht

1. Organisatie van het prudentieel toezicht: naar een sterke sturing van de prudentiële activiteiten

In het Verslag 2011 werd in detail de organisatie in vijf autonome diensten beschreven van de toezichtsdepartementen na de invoering van het 'twin peaks'-toezichtmodel en de integratie van het prudentieel toezicht in de Bank. Eveneens werd uitvoerig ingegaan op de door de Bank gehanteerde toezichtsmethodologie, namelijk het zogenoemde 'vierogenprincipe' en de instrumenten die de Bank hanteert om dit toezichtmodel efficiënt te laten functioneren. Daarbij werd onder meer verwezen naar de oprichting van drie overlegfora (het Comité voor Planning en Coördinatie van het Prudentieel Toezicht, het Risicocomité en het Macrofinancieel Comité) om het gehele proces te sturen.

In de loop van het verslagjaar werd voor het eerst een managementcyclus voor het prudentieel toezicht opgezet die moet toelaten om een duidelijker aansturing door het directiecomité van de prudentiële prioriteiten en acties mogelijk te maken, gebaseerd op een analyse van de risico's op korte en middellange termijn.

1.1 Het masterplan

Het masterplan vormt de basis van de prudentiële managementcyclus. Het masterplan zet tegen een horizon van 3 tot 5 jaar de visie en strategie van het prudentieel toezicht uiteen tegen de achtergrond van de kernontwikkelingen zoals die zich aandienen in de financiële sector en rekening houdend met de internationale en nationale reglementaire ontwikkelingen die aangekondigd zijn. Dit mondt uit in een aantal langeretermijn doelstellingen.

Wat het masterplan 2012-2015 betreft, blijkt de voornaamste parameter de lange en voortdurende crisis in het financieel systeem, die niet alleen de financiële instellingen dwingt om hun activiteiten in te perken, maar bovendien en meer fundamenteel, om hun businessmodel te herzien. Vermelde financiële crisis heeft geleid tot een herziening van het regelgevend kader toepasselijk op de financiële sector. Daarbij werd niet alleen de microprudentiële regelgeving fundamenteel herzien, maar werden ook macroprudentiële instrumenten en regelgeving inzake herstel- en ontwikkelingsplannen ingevoerd. Om de impact voor de samenleving in geval van faillissement van een financiële instelling maximaal te beperken, werd daarenboven het debat gevoerd over de noodzaak om bepaalde risicovolle activiteiten van banken ofwel af te zonderen in aparte entiteiten ofwel hieraan hogere kapitaalvereisten op te leggen. Het mag duidelijk zijn dat de sturing en het beheer van al deze projecten een complexe aangelegenheid is, in het bijzonder omdat eventuele niet gewenste gevolgen dienen te worden beheerd.

Tegen het licht van het voorgaande, werden de kern-doelstellingen voor de organisatie van het prudentieel toezicht gedefinieerd. Prioritair is het opzetten van een efficiënt en effectief proces van sturing van het toezicht, door strategische planning en op een systematische wijze vastleggen van prudentiële prioriteiten, zonder daarbij de nodige flexibiliteit uit het oog te verliezen om nieuwe ontwikkelingen vast te stellen en erop in te spelen. Daarnaast dienen verdere stappen gezet van een *compliance*gedreven naar een risicogedreven toezicht door het verbreden van de toezichtshorizon (macroprudentiële dimensie, analyse van businessmodellen, ...) en het groeperen van instellingen (clustering) in functie van het risicoprofiel,

met bijbehorende toewijzing van middelen. Vervolgens is er de versterking van het toezichtsproces en de instrumenten, met bijzondere aandacht voor de uitbreiding en het gebruik van het sanctieapparaat, de stroomlijning van de inspectieopdrachten en de versterking van de interne controleomgeving binnen de operationele prudentiële diensten. Ten slotte is er de noodzaak om dit alles in te bedden in een efficiënte organisatie, met passende inzet van de schaarse middelen, met transparante interne en externe communicatie en met nauwe samenwerking en synergie tussen alle geledingen van de Bank.

In het masterplan werd als zodanig nog abstractie gemaakt van de impact van de bankenunie (zie deel II.A.1.1) en van de aanbevelingen van het IMF als onderdeel van zijn FSAP-doorlichting van het Belgische financieel systeem (zie deel II.B.1.3). Het is evenwel duidelijk dat deze ontwikkelingen significante impact kunnen hebben op de uitgangspunten van het masterplan en tot bijsturing ervan zullen nopen.

1.2 Risk review

Ter uitvoering van het masterplan 2012-2015 dient vanuit zowel een micro- als een macroprudentiële invalshoek een jaarlijkse *risk review* te worden opgesteld, die de prudentiële prioriteiten voor de komende periode vastlegt. Voor de periode tot eind 2013 werden de volgende financiële risico's als prioritair aangeduid. Ze dienen dan ook door de prudentiële diensten als zodanig in hun actieplannen te worden opgenomen. De eerste prioriteit vormt de analyse van de businessmodellen voor zowel de bank-, de verzekeringssector als voor de marktinfrastructuren, en dit in de nasleep van de impact van de financiële crisis op de instellingen en tegen de achtergrond van significante regelgevende aanpassingen. Hoog op de agenda staat ook de analyse van het renterisico voor de bank- en verzekeringssector, in het bijzonder gezien de lage renteomgeving en de mogelijke impact van een renteomslag. Volgende prioriteit is het beheer van het liquiditeitsrisico voor zowel de bank- en de verzekeringssector als de marktinfrastructuren, in het bijzonder tegen de achtergrond van de financieringsproblemen in de bancaire sector en de voorbereiding op de invoering van internationale liquiditeitsstandaarden. Voor de verzekeringssector betreft het vooral mogelijke liquiditeitsrisico's verbonden aan bepaalde

producten en voor de marktinfrastructuren betreft het in hoofdzaak *intra-day* liquiditeitsrisico's.

Verhoogde waakzaamheid is er voor kredietrisico's, in het bijzonder gegeven de vertraagde economische groei in België en de omliggende landen van het eurogebied. Dit vertaalt zich in verhoogde aandacht voor de kwaliteit van de activa, het gebruik van de gehanteerde risicoparameters en het niveau van de aangelegde voorzieningen en waardeverminderingen. In het verlengde van het voorgaande zal ook verder aandacht worden besteed aan de evolutie van de vastgoedmarkt in België.

Naast de financiële risico's, zullen volgende domeinen prioritair aandacht krijgen in het prudentieel toezichtsproces:

- de ontwikkeling van nieuw beleid, in het verlengde van internationale standaarden en *best practices* bij buitenlandse toezichthouders, inzake de beoordeling van het *fit and proper* karakter van leiders van financiële instellingen;
- het oriënteren van het *scorecarding* risicoanalyse-instrument voor de bancaire en verzekeringssector (voorgesteld in het Verslag 2011, deel 3.1.2 van het deel 'Financiële stabiliteit en prudentieel toezicht') tot een instrument dat de clustering van de instellingen mogelijk maakt en bijgevolg moet bijdragen tot de risicogebaseerde aanpak van het toezicht;
- het verder verfijnen van het beleid inzake vastleggen van de eigenvermogensvereisten onder de tweede pijler van het Baselakkoord, via het beleid inzake *capital add-ons* en beoordeling van het ICAAP-proces (Internal Capital Adequacy Assessment Process);
- de inhoudelijke herziening van de rapporterings- en analyse-instrumenten. Als gevolg van de invoering van Basel III en Solvency II zal de prudentiële en financiële rapportering fundamenteel worden gewijzigd. Dit biedt de gelegenheid om ook de analyse-instrumenten gebaseerd op de periodieke rapportering aan te passen en te integreren in de globale toezichtsmethodologie.

De prioriteiten vermeld in het *risk review* vormen de leidraad voor de opmaak van de actieplannen van elke toezichtsdienst. Het gehele proces laat echter ruimte voor bijstellingen die noodzakelijk kunnen zijn als gevolg van nieuwe ontwikkelingen of risico's die zich voordoen in de sector en waarvan de detectie gebeurt via passende instrumenten op nationaal en Europees vlak.

Kader 3 – Monitoring van de businessmodellen van de banken

Als gevolg van de herstructurering van de financiële sector hebben de grote Belgische banken hun activiteiten geheroriënteerd naar traditionelere markten en producten. Tegelijkertijd moeten ze hun kostenstructuur aanpassen teneinde een voldoende structurele rentabiliteit te genereren om hun eigen vermogen geleidelijk te kunnen versterken met het oog op de inwerkingtreding van Basel III. Tegen deze achtergrond vormt de opvolging van de door de grote Belgische financiële instellingen gehanteerde strategieën een aandachtspunt dat van essentieel belang is voor het voeren van het prudentieel beleid. De Bank heeft aan de beoordeling van de consistentie en de deugdelijkheid van de businessmodellen van de grote Belgische financiële instellingen topprioriteit verleend in haar *risk review* voor 2013. De analyse van deze modellen, die bepalend zijn voor de ontwikkelingsmogelijkheden en de schokbestendigheid van de betrokken instellingen, vormt een complexe oefening die een gedetailleerd onderzoek vergt van de talrijke aspecten en invalshoeken van het metier van een bank, een verzekeringsonderneming of een financieel conglomeraat, en die vereist dat gebruik wordt gemaakt van de expertise van verschillende departementen van de Bank.

Deze componenten omvatten onder meer de macro-economische hypothesen (hypothesen inzake groei, inflatie, werkloosheidsgraad, loonontwikkeling, ...), de financiële hypothesen (financieringskosten, rentevoet, wisselkoers, ...), de economische en concurrentiële context die bepalend is voor de rentabiliteits- en risicovereisten waaraan de banken moeten voldoen bij de ontwikkeling van hun globale strategieën, de organisatie- en *governance*aspecten, de regelgeving en de impact van de aanpassingen aan de vigerende wetgeving op het gedrag van de financiële instellingen, ...

Deze globale analyse moet op haar beurt als ankerpunt dienen voor een diepgaand onderzoek naar de strategie van de afzonderlijke grote instellingen. Het is de bedoeling nauwkeuriger te bepalen in welke mate de verschillende *business lines* van deze grote financiële instellingen rendabel zijn, en aldus onderzoek te voeren naar de kwetsbaarheid en de gevoeligheid van deze instellingen voor economische of financiële ontwikkelingen die ongunstig zijn voor de ontwikkeling van hun activiteiten.

1.3 Drie overlegcomités

Teneinde al haar toezichtstaken te coördineren en het prudentieel toezicht in te passen in haar andere opdrachten, heeft de Bank in de tweede helft van 2011 drie overlegcomités opgericht. Deze overlegcomités hebben hun activiteiten ontplooid en zijn op kruissnelheid gekomen in 2012.

Het Comité voor de planning en coördinatie van het prudentieel toezicht (CPCP) heeft toegezien op de goede operationele organisatie van het prudentieel toezicht. Het heeft met name de monitoring en de tenuitvoerlegging gecontroleerd van de beslissingen die door het Directiecomité werden genomen om de ten behoeve van het toezicht ingezette middelen in coherente organisatieschema's te structureren tussen de vijf verschillende diensten die onder het prudentieel toezicht vallen, en om deze middelen te versterken door over te gaan tot gerichte aanwervingen. Het CPCP heeft tevens de uitvoering van de diverse ondersteunende activiteiten van het prudentieel toezicht gepland en gecoördineerd, in het bijzonder de

informaticaprojecten, de uitwerking van een algemene organisatiestructuur voor de inspecties, de operationele verdeling van de taken met het oog op de controle van het *fit and proper* karakter van de leidinggevende personen van de financiële instellingen, of nog de begrotingsprocedures.

De twee overige comités hebben hun respectieve opdrachten vervuld met betrekking tot de analyse en de opvolging van de financiële stabiliteit. Het Risicocomité (RC) heeft de risicoanalyses aangestuurd, met de nodige aandacht voor de interacties tussen de micro- en macroprudentiële dimensie. Het heeft ook toegezien op een goed inzicht in en een coherente toepassing van de regelgeving. Om de coördinatie te verzekeren van en voordeel te halen uit de synergieën tussen de verschillende prudentiële diensten, heeft het RC verschillende groepen (of *risk teams*) in het leven geroepen. Elk van deze teams is belast met een groot thema dat verband houdt hetzij rechtstreeks met een risicocategorie of -domein, hetzij met de technieken of instrumenten voor het opvolgen van de risico's, hetzij met grote componenten van de regelgeving. Voor de

samenstelling van deze groepen heeft men toegezien op, enerzijds, het beperken van de deelname tot kaderleden die rechtstreeks te maken hebben met de verschillende thema's, maar anderzijds ook op het betrekken van een maximaal aantal kaderleden bij één van de groepen, teneinde het coördinatieproces te kunnen uitbreiden tot de verschillende niveaus van het prudentieel toezicht. Deze benadering heeft het makkelijker gemaakt om het zogenoemde 'vierogenprincipe' algemeen toe te passen, door de door de leden van de operationele controleteams verworven ervaringen te combineren met de meer algemene aanpak van de diensten die belast zijn met de analyses inzake financiële stabiliteit of met transversale operationele functies.

In de loop van het verslagjaar heeft het RC onder meer een vergelijking gemaakt tussen de door de verschillende instellingen gehanteerde parameters voor de berekening van de risicowegingen die worden toegepast op vergelijkbare activa, zoals effecten die door een en dezelfde soevereine staat worden uitgegeven, of kredieten die worden verleend aan dezelfde ondernemingen. Aan de hand van dit type van analyses kan worden bepaald of identieke risico's op een vergelijkbare manier door de kredietinstellingen worden beoordeeld. Dergelijke vergelijkende oefeningen, die in het bijzonder kunnen worden gebruikt in het kader van de validatie, door de Bank, van de interne risicobeoordelingsmodellen die door de banken worden gehanteerd, werden ook op het getouw gezet op internationaal niveau.

Het derde comité, het Macrofinancieel comité (MFC), heeft gezorgd voor de coördinatie en de informatiestromen

tussen de toezichtsdiensten en de overige departementen van de Bank die meer rechtstreeks betrokken zijn bij opdrachten die hetzij het prudentieel toezicht kunnen verduidelijken en verrijken, hetzij erdoor kunnen worden beïnvloed. De belangrijkste onderzochte thema's hadden betrekking op de conjunctuurontwikkelingen die een invloed hebben op het verloop en de risico's binnen de Belgische economie en financiële sector, de macro-economische projecties, het verloop van de kredietverlening op globaal niveau en in een aantal sleutelsectoren, in het bijzonder in de vastgoedsector, de structurele kenmerken van de Belgische economie die de activiteit van de financiële instellingen kunnen beïnvloeden, of nog, de analyse van de economische en financiële ontwikkelingen in de belangrijkste landen waar de Belgische banken substantiële posities aanhouden. In deze context heeft het MFC kwetsbaarheden aan het licht gebracht in verschillende landen waar Belgische instellingen aanzienlijke risicoposities aanhouden. Dit heeft aanleiding gegeven tot meer specifieke en gedetailleerde analyses van bepaalde door deze financiële instellingen opgebouwde portefeuilles.

In 2012 werden tevens gemeenschappelijke vergaderingen georganiseerd tussen het RC en het MFC. De bedoeling van die vergaderingen bestond erin, enerzijds, bepaalde grote projecten te coördineren, in het bijzonder de analyse van de Belgische vastgoedsector en, anderzijds, in onderling overleg prioritaire krachtlijnen te bepalen om deze aan het Directiecomité voor te stellen met het oog op het *risk review* voor 2013 (zie deel II.B.1.2). Deze interacties zullen nog worden opgevoerd in de komende jaren, naarmate het macroprudentieel beleid zich ontwikkelt en ten uitvoer wordt gelegd.

Kader 4 – Financial Sector Assessment Program

Het Internationaal Monetair Fonds (IMF) voert sinds 1999 het *Financial Sector Assessment Program* (FSAP) uit, waarbij een volledige en diepgaande analyse wordt verricht van de financiële sector van een land. Deze evaluatie strekt ertoe de belangrijkste kwetsbare plekken op te sporen die financiële crises kunnen veroorzaken, en heeft zowel betrekking op het toezicht en de regelgeving als op het risicoprofiel van het financieel stelsel.

Financiële crises kunnen desastreuze gevolgen hebben voor de reële economie, zoals blijkt uit de financiële crisis die al meer dan 5 jaar onze economieën teistert. In deze context heeft het IMF beslist het FSAP deel te laten uitmaken van het bilateraal toezicht of van de zogeheten artikel IV-consultaties. Tevens werd beslist dat de 25 rechtsgebieden met een omvangrijke of systeemrelevante financiële sector voortaan om de vijf jaar aan deze evaluatie zullen worden onderworpen.

Gezien de omvang van zijn financiële sector en het belang hierbij van de grensoverschrijdende groepen, behoort België tegenwoordig tot deze 25 belangrijkste financiële centra. Aangezien de laatste FSAP-missie in 2005-2006

plaatsvond, werd het Belgisch financieel stelsel in de loop van het verslagjaar aan een evaluatie door het IMF onderworpen in het kader van de artikel IV-consultaties. Deze audit werd aangevangen in het verslagjaar en zal afgerond worden in 2013.

De evaluatie bestaat uit twee grote pijlers. De eerste betreft de analyse van de weerbaarheid van het financieel stelsel in zijn geheel, onder meer met behulp van stresstests. Deze tests analyseren de gevoeligheid van de financiële instellingen voor verschillende macro-economische schokken – zoals een langere periode van zeer zwakke economische groei, een daling van de prijzen van de financiële of onroerende activa of nog een belangrijke stijging van de rentevoeten. Het IMF beoordeelt eveneens het vermogen van de autoriteiten om doelmatig op te treden in geval van een financiële crisis.

De tweede pijler beoordeelt de kwaliteit van de regelgeving en van het toezicht op de banken, de verzekeringsondernemingen en de financiële markten. Zo moeten de toezichthouders in het kader van deze oefening hun eigen juridisch arsenaal toetsen aan internationale normen zoals de fundamentele beginselen van Basel voor banken en de fundamentele beginselen voor verzekeringsondernemingen. Deze beginselen hebben met name betrekking op de voorwaarden voor een efficiënt toezicht, de regels voor de vergunning, de reglementering en de prudentiële vereisten inzake, bijvoorbeeld, het kredietrisico, het markt- of het renterisico, de toezichtsmethodologie, de vereisten inzake informatieverstrekking en de bevoegdheden van de prudentiële toezichthouders met betrekking tot de niet-naleving van de reglementering door de instellingen.

De toezichthouders moeten aan de teams van het IMF ook aantonen in welke mate deze normen effectief worden toegepast in de praktijk. Voor deze oefening zal het IMF zich baseren op de fundamentele beginselen (Core Principles) van 2006 voor de banken en op die van 2011 voor de verzekeringen. Deze beginselen werden echter zeer kort geleden voor de banken herzien door het Basel Comité.

In september 2012 heeft inderdaad het Basel Comité een nieuw set basisprincipes, namelijk de Banking Core Principles, aangenomen. Het betreft zeker geen radicale breuk met de principes van 2006, en er werd dan ook over gewaakt om voldoende continuïteit en vergelijkbaarheid te behouden.

De vernieuwing zit in de volgende vijf aspecten:

- ten eerste zijn de eigenlijke Core Principles en de bijbehorende Assessment Methodology nu geïntegreerd in één document;
- ten tweede zijn de principes herschikt om beter het onderscheid te maken tussen, enerzijds, wat toezichthouders doen en, anderzijds, wat zij van banken verwachten;
- ten derde zijn er binnen de individuele principes verbeteringen aangebracht om rekening te houden met de zwakheden binnen de banksector die door de financiële crisis naar boven zijn gekomen. Het gaat dan voornamelijk over het toezicht op systemisch belangrijke instellingen, het toevoegen van een macroperspectief aan het traditioneel microprudentieel perspectief en het invoeren van crisistoezicht (herstel- en afwikkelingsmaatregelen);
- ten vierde is er meer aandacht gekomen voor deugdelijk bestuur binnen banken;
- en ten slotte wordt de rol van marktdiscipline verder beklemtoond.

Ondanks het feit dat de Bank formeel gezien nog op grond van de oude Banking Core Principles van 2006 beoordeeld wordt, heeft zij ook uitleg gegeven over haar toezicht op systemisch belangrijke instellingen, over haar crisistoezicht en over de wijze waarop, sinds de invoering in 2011 van het 'twin peaks'-toezichtmodel, micro- en macroprudentieel toezicht worden gecombineerd. De Bank heeft ook zelf het initiatief genomen diepgaand in te gaan op de vereisten van deugdelijk bestuur binnen financiële instellingen.

Een gelijkaardige proactieve houding heeft de Bank aan de dag willen liggen ten aanzien van de eveneens in september 2012 aangenomen nieuwe 'Principles for the supervision of financial conglomerates', opgesteld door het sectoroverschrijdende Joint Forum opgericht onder de vleugels van het Basel Comité, IOSCO en de IVVT.

De Bank heeft in de mate van het mogelijke een zelfbeoordeling ondernomen ten opzichte van dit nieuwe internationale regelgevende kader voor conglomeraatstoezicht.

Voor deze diepgaande analyse van de financiële sector heeft de Bank tijdens het verslagjaar heel wat middelen aangewend. Zowel de prudentiële diensten als de juridische dienst en het departement Studiën werden hiervoor ingezet. De conclusies van het FSAP worden verwacht in mei 2013.

2. Operationeel toezicht banken

2.1 Algemeen overzicht

Eind 2012 overzag de dienst Toezicht op banken en beursvennootschappen 123 kredietinstellingen en 36 beleggingsondernemingen.

TABEL 1 VERLOOP VAN HET AANTAL KREDIETINSTELLINGEN EN BELEGGINGSONDERNEMINGEN ONDER TOEZICHT VAN DE BANK

	01-01-2012	31-12-2012
Kredietinstellingen		
Instellingen naar Belgisch recht	47	44
Bijkantoren naar buitenlands recht van buiten de EER	9	9
Bijkantoren naar buitenlands recht uit de EER	52	53
Financiële holdings	7	7
Financiële dienstengroepen	3	4
Financiële instellingen die dochter zijn van één of meer kredietinstellingen	4	4
Kredietinstellingen aangesloten bij een centrale instelling waarmee zij een federatie vormen	2	2
Totaal	124	123
Beleggingsondernemingen		
Instellingen naar Belgisch recht	22	21
Bijkantoren naar buitenlands recht van buiten de EER	0	0
Bijkantoren naar buitenlands recht uit de EER	16	13
Financiële holdings	2	2
Totaal	40	36

Bron: NBB.

Het prudentieel toezicht op de banken stond in 2012 andermaal in het teken van de aanhoudende financiële crisis. Het in 2011 uitgezette toezichtbeleid werd verder tot uitvoering gebracht en waar nodig aangescherpt, terwijl ook de nodige aandacht werd besteed aan de verdere stroomlijning van de organisatie van het macro- en microprudentieel toezicht en aan de optimalisatie van de ingezette toezichtinstrumenten.

De dagelijkse rapportering van de liquiditeitspositie van de systeemrelevante instellingen bleef onverminderd van kracht, terwijl het detail van de mee te delen gegevens werd uitgebreid om voor elke betrokken instelling het inzicht in de liquiditeitspositie en de onderliggende tendensen te verdiepen. Hoewel de belangrijke liquiditeitsinjecties van de ECB een stabiliserend effect hadden op de algemene liquiditeitspositie van de banken, blijft de vaststelling dat de ongedekte kredietverlening tussen banken nog niet opnieuw en in betekenisvolle mate op gang is gekomen en dat langetermijnfinanciering schaars en duur blijft. De Bank heeft sommige banken met ontoereikende liquiditeitsbuffers verplicht om door middel van een actieplan deze buffers op korte termijn weer samen te stellen, maar tevens aangemaand om de hoogste prioriteit te verlenen aan een structurele verbetering van hun liquiditeit en zonodig hun commercieel beleid daar op af te stemmen.

De Bank neemt actief deel aan verschillende colleges van banktoezichthouders, waarvan vijf als consoliderend toezichthouder van een Belgische *cross-border* groep (toezichthouder van het land van herkomst – *home*) en zeven als toezichthouder van een Belgische dochter van een buitenlandse groep (toezichthouder van het land van ontvangst – *host*). De intensiteit van de deelname aan een college van toezichthouders als *host*-toezichthouder hangt onder meer af van de relevantie van de Belgische dochter voor de buitenlandse groep of van het belang van die dochter in de Belgische financiële sector. De jaarlijkse

gezamenlijke – dit wil zeggen in collegeverband uitgevoerde – risicobeoordelingen en kapitaalbeslissingen van de toezichthouders zijn inmiddels op kruissnelheid gekomen. Dit intensief proces start met de uitvoering van analyses van de risico's en de kapitaaldoelstellingen op het niveau van elke bankentiteit van de groep, die vervolgens worden geïntegreerd in één globaal risicorapport met vastlegging van de kapitaaldoelstellingen voor de moederonderneming en voor elke Europese bankdochter binnen de groep. De informatie-uitwisseling en de gezamenlijke beoordelingen verdiepen het inzicht van de deelnemende toezichthouders in de groep en bevorderen een samenhangend en omvattend toezicht op de grensoverschrijdende groepen.

Systeemrelevante instellingen moeten op voorhand strategische beslissingen aanmelden bij de Bank die zich kan verzetten indien deze beslissing het gezond en voorzichtig beleid van de instelling kan schaden of zelfs de stabiliteit van het financieel stelsel ernstig zou kunnen aantasten. De Bank heeft in 2012 meerdere dossiers van systeemrelevante instellingen onderzocht, meestal in verband met de verwerving van activiteiten of instellingen of met de verkoop van betekenisvolle dochterondernemingen. De prudentiële meerwaarde van dit regime ligt onder meer in het kritisch onderzoek, door de toezichthouder, van de uitgangspunten en objectieven die de betrokken banken met deze transacties willen bereiken, wat de Bank er in geval van nihil obstat vaak toe brengt bijsturing van het project op te leggen of een betere omkadering en opvolging van mogelijke risico's te voorzien.

De inwerkingtreding van de nieuwe eigenvermogensvereisten onder het Basel III-regime komt snel nabij en de Bank heeft de banken gevraagd te testen in hoeverre zij klaar zijn om de nieuwe, vaak strengere regels toe te passen. Aangezien de invoering van Basel III gepaard gaat met uitgebreide en complexe overgangsregels (zie deel II.A.3.1), dienden banken simulaties uit te voeren van hun financiële positie en van hun kapitaalpositie doorheen deze overgangsperiode. In lijn met de verwachtingen van nationale en internationale toezichthoudende

autoriteiten en van marktdeelnemers, is het belangrijk dat banken nu al aantonen dat zij de nieuwe vereisten onder Basel III halen, ook zonder gebruik te maken van de overgangsmaatregelen. De Bank maant de banken met verwachte tekorten aan om hun kapitaal te versterken of hun risicoappetijt in overeenstemming te brengen met hun bestaand financieel draagvlak.

De Bank heeft in 2012 gerichte en sectorbrede onderzoeken uitgevoerd op de naleving van een aantal nieuwe regels ter voorkoming van witwassen van kapitaal en van financiering van het terrorisme. Een belangrijke pijler van deze regelgeving is de correcte identificatie van de cliënten van de financiële instelling. Voor de bestrijding van witwassen en van terrorisme is het van cruciaal belang dat banken weten welke personen de uiteindelijke begunstigden zijn van tegoeden op rekeningen of wie de finale opdrachtgevers zijn van financiële transacties, ook wanneer die op naam van vennootschappen of feitelijke verenigingen worden geregistreerd. Op basis van deze onderzoeken heeft de Bank de financiële instellingen aangemaand hun waakzaamheid en discipline ter zake op te voeren en een aantal banken zelfs formele hersteltermijnen opgelegd opdat hun organisatie op dat vlak aan de wettelijke vereisten zou voldoen.

Als onderdeel van haar normale toezichtwerkzaamheden voert de dienst die, naast het banktoezicht, ook instaat voor het prudentieel toezicht op de beursvennootschappen, opdrachten ter plaatse uit. Deze opdrachten nemen de vorm aan van een controleplaninspectie, een thematische inspectie, een gerichte inspectie of een informatieopdracht.

Als gevolg van de financiële crisis hebben de meeste opdrachten bij de systeemrelevante groepen betrekking gehad op het financieel risicobeheer, zoals de risicobeheerfunctie, het beheer van het liquiditeits- en concentratierisico, of de waardering van de effectenportefeuille.

Bij de andere instellingen (binnenlandse banken en beursvennootschappen) worden de opdrachten voornamelijk

TABEL 2 AANTAL IN 2012 TER PLAATSE UITGEVOERDE OPDRACHTEN, UITGESPLITST NAAR TYPE INSTELLING

	Grote bankgroepen	Binnenlandse banken naar Belgisch recht	Binnenlandse beursvennootschappen naar Belgisch recht	EU-bijkantoren	Bijkantoren van derde landen	Totaal
Aantal opdrachten	15	11	3	2	1	32

Bron: NBB.

gepland op basis van een auditcyclus van 3 à 5 jaar. De meeste opdrachten slaan op de werking van de bestuursorganen en van de transversale controlefuncties (interne audit, *compliance*, risicobeheer) of op de aan de activiteiten verbonden specifieke risico's.

Gelet op de specifieke bevoegdheden van de Bank als *host-toezichthouder* van de Europese bijkantoren, slaan de opdrachten bij deze instellingen uitsluitend op de toepassing van de antiwitwasregelgeving.

2.2 Dexia

Dexia besliste in oktober 2011 noodgedwongen over te gaan tot een volledige maar in de tijd gespreide ontmanteling van de groep (cfr. deel 3.2.1, van het boekdeel 'Financiële stabiliteit en prudentieel toezicht' van het Verslag 2011). Dit plan behelst de verkoop van operationele entiteiten die alsnog verkoopbaar zijn en het tijdelijk beheer van activa en activiteiten waarvoor een markt of koper bestaat. De financiering van het plan vereiste het verkrijgen van nieuwe financiële waarborgen vanwege de Belgische, Franse en Luxemburgse overheden voor een bedrag van maximaal € 90 miljard.

Na de verkoop in oktober 2011 van Dexia Bank België en haar dochterondernemingen (vandaag Belfius-groep) aan de Federale Participatie- en Investeringsmaatschappij (FPIM), die handelt voor rekening van de Belgische Staat, initieerde of realiseerde Dexia in 2012 de volgende transacties:

- verkoop van het belang van 50% van de Banque Internationale à Luxembourg (BIL) in de joint venture RBC Dexia Investor Services aan Royal Bank of Canada (27 juli 2012);
- verkoop van de Turkse dochter DenizBank aan Sberbank (28 september 2012);
- verkoop van BIL-groep aan Precision Capital en het Groothertogdom Luxemburg (5 oktober 2012), waarbij te noteren is dat de geërfde *legacy*-portefeuille van deze subgroep buiten de perimeter van deze verkoop bleef;
- ondertekening op 15 maart 2012 door de Franse Staat, de Caisse des Dépôts et Consignations en La Banque Postale van een intentieprotocol over de oprichting van een nieuwe kredietinstelling in Frankrijk, die de controle zal verwerven over Dexia Municipal Agency;
- verkoopproces van Dexia Asset Management is goed gevorderd met de ondertekening van een akkoord met GCS Capital, maar deze transactie is nog niet afgerond;
- volgend op de kennisgeving van de Spaanse instelling Banco Sabadell begin juli 2012 dat deze haar optie tot verkoop van haar 40% belopende participatie in Dexia

Sabadell wenste uit te oefenen, knoopten Dexia en Banco Sabadell gesprekken aan over de modaliteiten voor de uitvoering van deze transactie, die overigens nog steeds lopen.

Aangezien het ontmantelingsplan gebaseerd is op een belangrijke tussenkomst van de Belgische, Franse en Luxemburgse Staten, dient de Europese Commissie haar goedkeuring te hechten aan dit plan. Door de omvang van de staatssteun, de complexiteit van het plan en zijn looptijd, heeft de Europese Commissie haar onderzoek gaandeweg uitgebreid. Zo besliste de Commissie op 21 december 2011 weliswaar een formele onderzoeksprocedure te openen, maar keurde ze de staatswaarborgen op de financiering van Dexia NV voorlopig goed mits de beperking van het bedrag van deze waarborg tot € 45 miljard. De Commissie vroeg de staten om binnen de 3 maanden een gemotiveerd en onderbouwd herstructureringsplan in te dienen, wat gebeurde op 21 en 22 maart 2012.

De Commissie besliste eind mei 2012 om haar onderzoeksprocedure naar Dexia verder uit te diepen en vroeg, gelet op de gewijzigde omstandigheden sedert de indiening van het eerste plan, een aangepast plan op te maken. In afwachting stemde zij in met de verlenging van de staatsgarantie tot 30 september 2012. Op 6 juni 2012 volgde dan haar akkoord met een verhoging van het plafond van deze tijdelijke financieringsgarantie tot € 55 miljard. Op 26 september 2012 werd de staatsgarantie opnieuw verlengd tot 31 januari 2013.

Bij de opmaak van het nieuwe plan moest vooreerst rekening worden gehouden met het feit dat de bankdochters van Dexia door de naleving van de minimumkapitaalvereisten nog steeds toegang zouden hebben tot de centralebankfinanciering. Anderzijds was het evenzeer noodzakelijk dat Dexia in een grotere diversificatie van de financiering moest voorzien om minder afhankelijk te worden van die centralebankfinanciering. Op basis van prudentiële solvabiliteitsprognoses en van de voorwaarden waaronder de groep zijn financiering zou kunnen verzekeren in de bestaande en voorziene marktomgeving in de komende jaren, bleek dat de onderliggende veronderstellingen gebruikt voor de eerdere simulaties betekenisvol zouden moeten worden aangepast. De nieuwe simulaties gaan nu uit van financieringskosten die de winstvooruitzichten voor de komende jaren sterk negatief beïnvloeden.

De aanpassing van het financieringsplan dwong de raad van bestuur van Dexia een waardevermindering van € 5 miljard te boeken op de deelneming van Dexia NV in Dexia Crédit Local, met tot gevolg dat het eigen vermogen

van Dexia NV negatief werd. In toepassing van artikel 633 van het Vennootschappenwetboek besliste de raad van bestuur van Dexia NV daarom een buitengewone algemene vergadering van aandeelhouders bijeen te roepen die op 21 december 2012 besliste over de voortzetting van de activiteiten van de vennootschap. De raad van bestuur stelde tevens een kapitaalverhoging van € 5,5 miljard voor die voorbehouden is aan de Belgische (53 %) en de Franse Staat (47 %) via de toekenning van preferente aandelen. Deze kapitaalverhoging maakt het mogelijk om het eigen vermogen van Dexia NV terug positief te maken, het kapitaal van Dexia Crédit Local te verhogen met € 2 miljard, de schulden van Dexia ten aanzien van Dexia Crédit Local aan te zuiveren, evenals het plafond van de gevraagde financieringsgarantie te verlagen tot € 85 miljard, waarvan de verdeelsleutel 51,41 % voor België bedraagt, 45,59 % voor Frankrijk en 3 % voor Luxemburg. Hiermee moet de groep in staat zijn om de ordentelijke ontmanteling de komende jaren voort te zetten.

De Staten hebben dit nieuwe plan bij de Europese Commissie ingediend op 16 november 2012 die het op 28 december 2012 heeft goedgekeurd.

Conform de afspraken heeft de Dexia-groep vanaf juli 2012 de leiding van Dexia NV en Dexia Crédit Local afgeslankt en eengemaakt. In concreto blijven de juridische structuren van Dexia NV en Dexia Crédit Local wel apart bestaan, maar is er eenzelfde directie voor beide entiteiten. Met de realisatie van de kapitaalverhoging zal ook de samenstelling van de raad van bestuur en de gespecialiseerde comités binnen de raad worden aangepast om passend rekening te houden met de nieuwe samenstelling van het aandeelhouderschap van Dexia NV, waarbij de Belgische en de Franse Staten respectievelijk 50,02 % en 44,40 % van het kapitaal zullen aanhouden.

De gewijzigde situatie van de groep heeft zich inmiddels ook vertaald in een aanpassing van de organisatie van het prudentieel toezicht en een nieuw samenwerkingsakkoord tussen de Bank en de Autorité de Contrôle Prudentiel (ACP), de Franse toezichthouder van de subgroep Dexia Crédit Local. De Bank blijft de consoliderende toezichthouder van de Dexia-groep, maar rekening houdend met het feit dat de geconsolideerde positie van Dexia nagenoeg gelijk wordt aan de gesubconsolideerde positie van Dexia Crédit Local, werd afgesproken dat het prudentieel toezicht over de groep voortaan in gezamenlijk overleg zou gebeuren, waarbij de Bank de formele beslissingen neemt op het geconsolideerde niveau en de ACP diezelfde beslissingen neemt ten aanzien van de subgroep Dexia Crédit Local.

2.3 KBC

De financiële crisis van 2008 en 2009 noopte de KBC Groep een beroep te doen op staatssteun. De Belgische federale overheid en de Vlaamse regering tekenden in op niet-dilutieve en terugbetaalbare kapitaalinstrumenten voor een totaal bedrag van € 7 miljard. De terugbetaling van deze instrumenten is onderworpen aan de voorafgaande goedkeuring van de Bank. Daarnaast verkreeg de KBC Groep eveneens een garantieregeling vanwege de Belgische federale overheid op haar portefeuille gestructureerde kredietproducten.

De Europese Commissie verplichtte de KBC Groep daarop een herstructurering door te voeren en een terugbetalingsschema voor de kapitaalinjecties te volgen. Het herstructureringsplan bestond onder meer uit de afbouw van meerdere activiteiten en portefeuilles en uit de verkoop van een aantal dochterondernemingen. Met de verkoop van entiteiten zoals Warta en Kredyt Bank (respectievelijk de Poolse verzekerings- en bankdochters), Fidea (Belgische verzekeringsdochter), KBL European Private Bankers (Luxemburgse private bankgroep) werden belangrijke stappen gezet in de realisatie van dat plan.

Wat de terugbetaling van de staatssteun betreft, verkreeg de KBC Groep toestemming van de Bank om in januari 2012 een eerste schijf van € 500 miljoen terug te betalen aan de Belgische federale overheid. De KBC Groep vroeg de Bank naderhand om ook de resterende € 3 miljard federale steun in december 2012 te mogen terugbetalen.

Het uitgangspunt was dat de terugbetaling de solvabiliteitspositie van de KBC Groep niet betekenisvol zou verzwakken en dat de groep niet alleen de actuele kapitaaldoelstellingen die het college van toezichthouders jaarlijks vastlegt, zou respecteren, maar eveneens al de nieuwe Basel III-normen zou halen, ook wanneer abstractie zou worden gemaakt van de overgangsbepalingen (*fully-loaded*).

Projecties van de financiële positie van de KBC Groep voor de komende jaren, waar nodig onderworpen aan enkele stress-scenario's, toonden aan dat het realiseren van de doelstelling om Basel III *fully-loaded* na te leven vanaf 2013 na imputatie van de nog uit te voeren terugbetalingen, alleen aannemelijk was mits een versterking van het eigen vermogen. Bijgevolg besliste de KBC Groep over te gaan tot een kapitaalverhoging voor een totaal bedrag van € 1,25 miljard en om Contingent Capital Notes uit te geven voor een bedrag van minstens € 750 miljoen.

3. Prudentieel toezicht verzekeringen

3.1 Algemeen overzicht

De dienst Prudentieel Toezicht Verzekeringen oefent haar toezicht uit op de verzekeringsondernemingen, de herverzekeringsondernemingen, de borgstellingsmaatschappijen en de gewestelijke openbaarvervoermaatschappijen; deze laatste kunnen zelf hun eigen voertuigenpark verzekeren.

Eind 2012 stonden aldus 113 ondernemingen onder toezicht van de Bank, 8 minder dan aan het begin van het jaar.

Dit verloop kan worden verklaard door fusies, door de omvorming van ondernemingen naar Belgisch recht tot bijkantoren van andere lidstaten en door de volledige stopzetting van activiteiten ten gevolge van de overdracht van in *run-off* geplaatste portefeuilles of van de uitdoving van alle verzekeringsverplichtingen.

Eenzijds werden er in de loop van het verslagjaar ondernemingen naar Belgisch recht omgevormd tot bijkantoren terwijl, anderzijds, een grote Europese groep een van haar *business lines* in België gecentraliseerd heeft door dochterondernemingen om te vormen tot bijkantoren van een onderneming naar Belgisch recht. Een andere groep bereidt zich eveneens voor om een van haar *business lines* in België te centraliseren, waardoor de Belgische dochteronderneming in de toekomst in het kader van het vrij verrichten van diensten werkzaam zal moeten zijn in de andere lidstaten.

3.2 Speciale aandachtspunten

College

De samenwerking tussen de toezichthouders van grensoverschrijdende groepen vindt plaats binnen colleges die gecoördineerd worden door de consoliderende toezichthouder van een groep (autoriteit van het land van herkomst) en waaraan deelgenomen wordt door de toezichthouders van de dochterondernemingen en de bijkantoren van de groep (autoriteit van het land van ontvangst).

Vaste onderwerpen op de agenda van deze colleges betreffen de bespreking en de beoordeling van de financiële situatie, de organisatie, de strategie en de risico's waaraan de groep en haar bestanddelen blootstaan. Er werden *coordination arrangements* opgesteld met afspraken over samenwerking en informatie-uitwisseling, zowel in *going concern* omstandigheden, zoals de goedkeuring van een intern model, als in gestresste situaties. Via een door de Europese autoriteit voor verzekeringen en bedrijfspensioenen (EAVB) ontwikkelde internettoepassing werd de informatie-uitwisseling tussen de toezichthouders verder gestroomlijnd.

TABEL 3 VERLOOP VAN HET AANTAL ONDER TOEZICHT STAANDE ONDERNEMINGEN

	01-01-2012	31-12-2012
Actieve verzekeringsondernemingen	93	87
In <i>run-off</i> geplaatste verzekeringsondernemingen	10	9
Herverzekeringsondernemingen	2	1
Overige ⁽¹⁾	16	16
Totaal⁽²⁾	121	113

Bron: NBB.

(1) Borgstellingsmaatschappijen en gewestelijke openbaarvervoermaatschappijen.

(2) Daarnaast oefende de Bank eind 2012 ook een prudentiële controle uit op 9 bijkantoren van buitenlands recht uit de EER, die zich beperkte tot de verificatie van het naleven van de wetgeving inzake witwassen.

TABEL 4 COLLEGES BIJ DE VERZEKERINGSONDERNEMINGEN ONDER TOEZICHT VAN DE BANK

	De Bank treedt op als autoriteit van het land van herkomst	De Bank treedt op als autoriteit van het land van ontvangst
Complexe groepen	Ageas KBC Verzekeringen Belfius Insurance P&V	AXA (AXA Belgium)
Lokale ondernemingen	Intégrale	
Internationale ondernemingen		Allianz (Allianz Belgium en Euler Hermes) Generali (Generali Belgium en Europe Assistance) Munich Re (ERGO Life, DAS en DKV) HDI (HDI Gerling) BNP Paribas (Cardif) Delta Lloyd / Aviva (Delta Lloyd Life) Bâloise (Mercator, Euromex, Audi, Nateus en Nateus Life) MetLife Nationale Suisse (Nationale Suisse Belgium en L'Européenne) ING (ING Life en ING Non-Life) Assurances du Crédit Mutuel (Partners) CIGNA (CIGNA Life en CIGNA Europe)

Bron: NBB.

In 2012 vonden er verschillende colleges plaats ter voorbereiding van Solvency II. Deze namen de vorm aan van workshops, *reviews*, gezamenlijke inspecties en conference-calls. Deze colleges waren voornamelijk gericht op de procedure voorafgaand aan de goedkeuring van het gebruik van interne modellen voor de bepaling van het vereiste kapitaal (*pre-application* procedure). In de colleges van 2012 werd ook gestart met de eerste voorbereidende werkzaamheden voor de beoordeling van de *own risk en solvency assessment* (ORSA) van de instellingen, een pijler II-vereiste van Solvency II.

Waardering van de technische voorzieningen niet-leven

In niet-leven werden de technische voorzieningen soms gebruikt om de resultaten van de verzekeringsactiviteit af te vlakken, met name om verliezen te verhullen. In de praktijk kwam dit erop neer dat sommige verzekeringsondernemingen, wanneer ze met een zwakke rentabiliteit geconfronteerd werden, de dotaties aan hun voorzieningen tijdelijk verlaagden om hun resultatenrekening verhoudingsgewijs te verbeteren. Over het algemeen genomen, had deze afvlakking echter geen invloed op de toereikendheid en de zeer prudente aard van de

voorzieningen. Dit werd overigens bevestigd door verschillende kwalitatieve impactstudies die in het kader van de opstelling van de Solvency II-richtlijn werden uitgevoerd.

De laatste jaren is dit fenomeen echter zorgwekkender geworden: sommige ondernemingen verlagen het niveau van prudentie van hun technische voorzieningen herhaaldelijk. De financiële crisis is uiteraard een van de oorzaken van dit gedrag, aangezien zij de financiële inkomsten van de verzekeringsondernemingen aantast. Sommige ondernemingen hebben nu reeds de wijze van berekening van de technische voorzieningen onder Solvency II toegepast, zonder echter noodzakelijkerwijs ook de andere prudentieregels van de Solvency II-regeling over te nemen. De prudentiële toezichthouders moeten dus zeer aandachtig te werk gaan bij de beoordeling van het voorzieningsbeleid van de ondernemingen. De ontwikkeling van nieuwe software voor de waardering van de schadevoorzieningen aan de hand van actuariële methoden stelt de verzekeringsondernemingen, maar ook de autoriteiten overigens in staat om de *best estimate* van de voorzieningen en het percentiel van de distributie van de uiteindelijke schadelast waarmee de samengestelde voorziening overeenstemt, alsmaar preciezer te berekenen.

De modellendossiers

De Bank verwacht van de ondernemingen die aan significante risico's zijn blootgesteld of die een belangrijke marktpositie hebben, dat zij een risicobeheermodel gebruiken dat beantwoordt aan de beginselen van circulaire CPA-2006-1-CPA. De risicomodellen worden jaarlijks door de Bank onder de loep genomen. De Bank beoordeelt met name de belangrijke wijzigingen die sedert het laatste onderzoek van het model zijn aangebracht, de naleving van het plan voor de ontwikkeling van het model, zoals aangekondigd door de onderneming, en de mate waarin de onderneming gevolg heeft gegeven aan de aanbevelingen en aandachtspunten die de Bank het vorige jaar geformuleerd heeft.

De voorziening voor renterisico of de zogeheten knipperlichtvoorziening

Krachtens artikel 31, § 3, tweede lid van het Koninklijk Besluit van 14 november 2003 betreffende de levensverzekeringsactiviteit moeten de verzekeringsondernemingen een aanvullende voorziening samenstellen voor de overeenkomsten waarvoor zij een rentevoet waarborgen die 80 % van de spilrentevoet (d.i. de gemiddelde rentevoet over de laatste vijf jaar van de OLO's op tien jaar, cf. circulaire CPA-2006-2-CPA) met meer dan 0,1 % overschrijdt. De samen te stellen aanvullende voorziening, die deel uitmaakt van de voorziening voor verzekering leven, is voor alle overeenkomsten gelijk aan de som van het positieve verschil tussen, enerzijds, de inventarisreserve van de overeenkomst, die berekend wordt door de technische rentevoet te vervangen door de referentierentevoet en, anderzijds, de inventarisreserve van de overeenkomst volgens de technische grondslagen van de overeenkomst. Deze aanvullende voorziening wordt op 31 december van elk jaar berekend. Zij moet geleidelijk worden samengesteld, ten belope van een jaarlijks minimum van 10 % van de totale samen te stellen aanvullende voorziening. Voor de arbeidsongevallenverzekeringen gelden dezelfde regels.

Verzekeringsondernemingen die vrijgesteld willen worden van de verplichting om een aanvullende voorziening samen te stellen, moeten jaarlijks, vóór 1 oktober van het boekjaar waarvoor ze de vrijstelling aanvragen, een dossier indienen conform circulaire CPA-2006-2-CPA. Met dit dossier moet ten genoegen van de Bank worden aangetoond dat de kasstromen die gegenereerd worden door de activa, de renteverplichtingen die verbonden zijn aan de verzekeringsverplichtingen zullen kunnen dekken.

Voor 2012 had de Bank via haar mededeling NBB_2012_04 van 29 mei 2012 voorgeschreven een door de EAVB

opgestelde referentiecurve, als de risicovrije rente te gebruiken voor de actualisering van de netto cashflows. De resultaten van de berekeningen op basis van de risicovrije referentiecurve vormden een belangrijk element bij de beoordeling van het vrijstellingsdossier. Dit was een nieuw gegeven in de beoordeling van de vrijstellingsdossiers en betekent een duidelijke breuk met het verleden, aangezien de ondernemingen in vorige jaren gebruik konden maken van een zelf gekozen rentecurve waarvan enkel gevraagd werd dat ze systematisch werd gebruikt doorheen de tijd.

In 2012 dienden 23 ondernemingen bij de Bank een dossier in om vrijgesteld te worden van de samenstelling van de aanvullende voorziening, waaronder twee ondernemingen zowel voor hun levensverzekeringen als voor hun arbeidsongevallenverzekeringen, dus een totaal van 25 dossiers. De meeste van de ondernemingen die een vrijstelling hebben aangevraagd, hebben die verkregen voor alle of voor een deel van de segmenten waarvoor de vrijstelling werd aangevraagd, in sommige gevallen voor een kleiner percentage dan 100 %, naargelang van de kwaliteit van het gebruikte model.

Pre-application procedure voor interne modellen

Het toekomstige Solvency II-kader bepaalt dat de ondernemingen de reglementaire kapitaalvereisten zullen mogen berekenen aan de hand van een intern model. In haar huidige stand bepaalt de richtlijn dat de prudentiële toezichthouder over een termijn van zes maanden beschikt om het model te beoordelen en het gebruik ervan voor reglementaire doeleinden goed te keuren. Omdat men vreesde voor een over een korte periode geconcentreerde werklast, werd overeengekomen de ondernemingen de mogelijkheid te geven hun model op voorhand voor te leggen aan de prudentiële toezichthouder, in het kader van een zogenoemde *pre-application* procedure, zonder dat het de bedoeling is dat het model in dit stadium reeds formeel wordt goedgekeurd of geweigerd. De dossiers moeten aantonen dat de onderneming de gemodelleerde risico's voldoende beheerst om betrouwbare resultaten te geven.

Naast de lokale aspecten van het *pre-application* proces is er ook de internationale dimensie. De colleges van toezichthouders die opgericht waren om de toezichtwerkzaamheden te coördineren, hebben hun werkzaamheden aangevat of voortgezet door de *pre-application* procedure erin op te nemen. In bepaalde gevallen komt het college van toezichthouders ad hoc bijeen en werden er korte inspecties ter plaatse uitgevoerd voor specifieke

onderwerpen zoals het marktrisico, het repliceren van portefeuilles en de risicomodellering, in het bijzonder voor het natuurrampenisico.

De Bank startte in 2011 de werkzaamheden met betrekking tot de *pre-application* van interne modellen voor de ondernemingen die naar aanleiding van de mededeling van 18 februari 2011 over deze procedure een dossier hadden ingediend bij de Bank. Er werden in totaal elf dossiers ingediend bij de Bank en vier ondernemingen kondigden aan dat ze later een dossier zouden indienen.

De Bank stelt vast dat de ondernemingen reeds grote vooruitgang hebben geboekt, maar dat er nog belangrijke uitdagingen resten. De vaststellingen die aan bod komen in verslagen aan de ondernemingen hebben voornamelijk betrekking op de implementatieplannen, de methodologie en het gebruik van de interne modellen. De reeds uitgevoerde inspectieopdrachten lieten de Bank toe conclusies te trekken op verschillende niveaus. Zo zijn er conclusies op het niveau van de risico's, zowel wat betreft de afgedekte risico's als wat betreft de specifieke problemen per risicosoort, met inbegrip van de gehanteerde methodologie en de gebruikte parameters. Aldus werd dikwijls vastgesteld dat het kredietrisico vaak onvoldoende afgedekt was, dat de berekening van het marktrisico benaderend gebeurde, dat er niet-prospectieve sterfte-tafels werden gehanteerd en de ondernemingen voor het catastroferisico gebruik maakten van niet-transparante Vendor-modellen. Ook inzake de algemene principes met betrekking tot de modellering tekenden zich reeds een aantal conclusies af. Zo leidt de gekozen methodologie vaak tot te veel vereenvoudigde modellen, is de granulariteit te vaak onvoldoende en laat de kwaliteit van de data te wensen over.

Inspectieopdrachten: thema's van de audits ter plaatse

Het prudentieel toezicht op de verzekerings- en herverzekeringsondernemingen houdt in dat bij de ondernemingen inspecties ter plaatse worden uitgevoerd. Deze inspecties worden verricht door een korps van inspecteurs dat losstaat van de teams die belast zijn met de permanente, *off-site* controle van de prudentiële toestand van de ondernemingen.

Op basis van een risicogeoriënteerde toezichtsbenadering dragen de inspectie en de toezichtteams ertoe bij dat de ondernemingen zich schikken naar de bedrijfsuitoefeningsvoorwaarden, en in het bijzonder dat hun organisatie, hun interne controle en hun risicobeheersystemen geen ernstige leemten vertonen.

De inspectie volgt een jaarlijks plan. Dit plan, dat in samenspraak met de toezichtteams wordt opgesteld, maakt integraal deel uit van het globaal jaarlijks actieplan van de dienst die belast is met het prudentieel toezicht op de verzekerings- en herverzekeringsondernemingen.

Na de inspectieopdrachten worden er schriftelijke verslagen opgesteld die het doel van de opdracht bevatten, de aard van de verrichte controles, de bevindingen en de ermee samenhangende risico's, evenals de aanbevelingen die uit de inspectieopdracht voortvloeien. Na afloop van het inspectieproces worden die verslagen aan de betrokken onderneming bezorgd. Deze onderneming wordt verzocht te reageren en mee te delen welke maatregelen zij van plan is te nemen om uitvoering te geven aan de aanbevelingen van het verslag en welke termijn zij hiervoor voorstelt.

Het inspectieplan 2012 voorzag in een aantal opdrachten bij een twintigtal ondernemingen, die er hoofdzakelijk toe strekten de volgende zaken te beoordelen:

- de regels en beginselen die worden toegepast op het vlak van bestuur en beleidsstructuur;
- de risicobeheersystemen en de transversale toezichtfuncties;
- de toereikendheid van de onder Solvency I berekende technische voorzieningen;
- de vordering van de voorbereiding op de Solvency II-vereisten, en in het bijzonder de invoering van de *best estimate* voor de berekening van de technische voorzieningen, en de modellering van de solvabiliteitsvereisten met het oog op de berekening van de kapitaalvereisten onder de toekomstige solvabiliteitsregeling.

Sommige van deze opdrachten hadden ook tot doel na te gaan of de maatregelen die de ondernemingen hadden aangekondigd naar aanleiding van vorige opdrachten, werden nageleefd, terwijl andere opdrachten ertoe strekten een vergelijking te maken tussen de beheerspraktijken van verschillende ondernemingen voor sommige specifieke activiteitstakken.

4. Specifieke operationele functies

4.1 Prudentieel IT-toezicht

In het kader van de colleges van toezichthouders voor de grote internationale groepen waarvoor de Bank toezichthouder van het land van herkomst (*home*) is, werden in 2012 voor het eerst ook specifieke IT-gerelateerde collegevergaderingen georganiseerd met de IT-toezichtspecialisten van de belangrijkste buitenlandse toezichthouders van het land van ontvangst (*host*), onder leiding van het expertisecentrum voor prudentieel IT-toezicht.

Hierbij is het toezicht op de continuïteit en betrouwbaarheid van de bestaande IT-dienstverlening en de beveiliging van de interne IT-platformen centraal gebleven. Net als de vorige jaren ging in 2012 bijzondere aandacht uit naar de impact op de IT-functies van vele diepgaande reorganisaties bij de bank- en verzekeringsgroepen, die vaak rechtstreeks of onrechtstreeks voortvloeiden uit de financiële crisis. Door de opflakking van de e-bankingfraudes medio 2011, na een periode van twee jaar zonder enige fraude in België, is er in 2012 ook opnieuw heel wat aandacht van het toezicht uitgegaan naar de beveiliging van de e-bankingdiensten van de Belgische financiële instellingen. In dit kader werkt de Bank zeer nauw samen met o.a. de Federatie van de Belgische financiële sector (Febelfin) en de federale *computer crime unit* van de federale politie om de fraude zoveel mogelijk tegen te gaan of aan banden te leggen. Algemeen kan gesteld worden dat de Belgische e-bankingdiensten, zoals de voorgaande jaren, op wereldvlak hoog scoren qua beveiliging. Gelet op de inventiviteit van de criminelen om steeds nieuwe fraudetechnieken te ontwikkelen en aan te wenden, blijft evenwel waakzaamheid geboden.

Daarnaast vervult het expertisecentrum een actieve en vooraanstaande rol binnen de ECB-werkgroep betreffende de beveiliging van onlinebetalingen, die rapporteert aan het Europees forum voor de veiligheid van de kleinhandelsbetalingen (SecurePay) van de ECB. Hierbij

werd vooral gewerkt aan de analyse van de bedreigingen die hiermee verband houden en aan de ontwikkeling van goede praktijken voor de beveiliging van betalingen via internet.

4.2 Toezicht op modellen en kwantitatieve methoden

In 2012 werd door het expertisecentrum 'Kwantitatieve Methodes' van de Bank, dat de methoden van risicobeoordeling en -meting analyseert, veel aandacht besteed aan de voorbereiding van de inwerkingtreding van de Solvency II-regeling, die zal toelaten dat interne modellen worden gebruikt om het niveau van de reglementaire eigenvermogensvereisten van verzekeringsondernemingen te bepalen. Dit heeft geresulteerd in een vergelijkende analyse van de praktijken bij verschillende instellingen, met het oog op de veralgemening van de goede praktijken in de sector. Via internationale samenwerking, zowel door opdrachten in colleges met buitenlandse toezichthouders als via overleg in werkgroepen, wordt ook gestreefd naar een *level playing field* in Europa.

Voor de banksector werden in 2012 verscheidene dossiers met betrekking tot interne modellen voor kredietrisico, marktrisico en operationeel risico geanalyseerd. De aanpak van de analyse werd verfijnd. Zo wordt voor de aanvraagdossiers steeds nagegaan wat de impact van de nieuwe modellen is op de kapitaalvereisten, worden vergelijkingen gemaakt met gelijkaardige modellen van andere instellingen, worden in samenspraak met de instellingen sensitiviteitsanalyses uitgevoerd en worden hypothesen waarop de modellen zijn gebaseerd in vraag gesteld tijdens workshops. Dit alles laat toe om een geprioritiseerde lijst van *terms and conditions* van de bekrachtiging van deze interne modellen op te stellen en duidelijker aan te geven wat de verwachtingen zijn van de toezichthouder.

5. Oversight en prudentieel toezicht op financiëlemarktinfrastructuren

5.1 Algemeen overzicht

Sinds april 2011 is de Bank niet alleen belast met het *oversight* maar ook met het prudentieel toezicht op financiëlemarktinfrastructuren. De Bank en de FSMA sloten op 18 oktober 2012 een memorandum dat de informatie-uitwisseling en de samenwerking tussen beide bij het toezicht op effectenvereffeningssystemen en centrale tegenpartijen verduidelijkt. De samenwerking is gericht op het vermijden van lacunes en overlappingsen, en het

voorkomen van onnodige belasting voor de marktinfrastructuur. Bij haar beoordeling van de marktinfrastructuur op grond van de internationale standaarden zal de Bank de FSMA raadplegen over de aspecten waarvoor de FSMA bevoegd is. Bij een crisis die een marktinfrastructuur treft, zal overleg plaatsvinden.

De toepasselijke regels voor financiëlemarktinfrastructuur zijn wijzigden over het verslagjaar. In april vaardigden het Committee on Payment and Settlement Systems (CPSS)

TABEL 5 FINANCIËLEMARKTINFRASTRUCTUREN ONDER TOEZICHT EN OVERSIGHT VAN DE BANK

	Internationaal toezichtcollege / coöperatieve <i>oversight</i> -regelingen		De Bank treedt op als enige autoriteit
	De Bank treedt op als hoofdautoriteit	De Bank neemt deel onder leiding van een andere hoofdautoriteit	
Prudentieel toezicht			BNYM (US) – Belgisch bijkantoor Betalingsinstellingen en instellingen voor elektronisch geld (18)
Prudentieel toezicht en <i>oversight</i>	Euroclear Belgium (CIK) (ESES) Euroclear NV The Bank of New York Mellon NV (BNYM) ⁽¹⁾	LCH.Clearnet SA	Euroclear Bank ⁽²⁾ Atos Worldline ⁽³⁾ BNYM CSD
<i>Oversight</i>	SWIFT ⁽⁴⁾	Target2 Securities (T2S) ⁽³⁾ Target2 (T2) ⁽³⁾ CLS	NBB-SSS Bancontact/Mister Cash ⁽³⁾ UCV ⁽³⁾ MasterCard Europe ⁽³⁾

Bron: NBB.

(1) BNYM NV is het Europese hoofdkwartier van de BNYM-groep. De Bank is hoofdautoriteit van het college van Europese toezichthouders.

(2) De Bank werkt op ad-hocbasis samen met de andere betrokken centrale banken.

(3) Collegiale toetsing in Eurosysteem/ESCB.

(4) Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication.

en IOSCO de 'Principles for financial market infrastructure' uit, die de wereldwijd geldende standaarden voor *post trade*-marktinfrastructures groeperen en verstrengen. De Bank deelde in de circulaire van 20 juli 2012 mee dat zij deze CPSS-IOSCO-principes zal hanteren als referentiekader bij de uitoefening van haar prudentieel toezicht en *oversight* op vereffeningstellingen. In de Europese Unie werd in augustus Verordening 648/2012 van 4 juli 2012 betreffende onderhands verhandelde derivaten, centrale tegenpartijen en transactieregisters van kracht. Daarnaast werkt de Unie verder aan een Europese wetgeving inzake centrale depositarissen – *central securities depository* (CSD).

Er werd aandacht besteed aan de invloed van het wijzigende regelgevende kader en van het Europese Target 2 Securities (T2S)-project op de businessmodellen van de marktinfrastructures. In het vlak van de liquiditeit blijft het *intraday* beheer relevant, evenals de opvang van het risico dat een deelnemer van de infrastructuur in gebreke zou blijven.

5.2 Oversight

SWIFT

De Bank is *lead overseer* van SWIFT. Centrale banken oefenen *oversight* op SWIFT uit omwille van zijn essentiële belang voor een veilige en efficiënte uitwisseling van financiële berichten tussen financiële instellingen en financiëlemarktinfrastructures over de hele wereld.

De SWIFT *overseers* opteerden er recent voor om het aantal landen, betrokken bij het *oversight*, uit te breiden. Vanaf mei 2012 maken naast de centrale banken van de G10 ook senior vertegenwoordigers van twaalf bijkomende centrale banken deel uit van het SWIFT Oversight Forum, dat discussies voert aangaande SWIFT *oversight policies* en *oversight* conclusies.

De *oversight* activiteiten focussen op alle types van operationeel risico inzake de SWIFT-berichtendiensten. Bijzondere aandachtspunten zijn o.m. identificatie en beheersing van bedrijfsrisico's, cyberbeveiliging, bedrijfszekerheid en bedrijfscontinuïteit. In 2012 volgden de SWIFT *overseers* ook enkele belangrijke lopende projecten, en in het bijzonder het project voor de technologische vernieuwing van de FIN-toepassing die de basis vormt voor de SWIFT-berichtendiensten.

Oversight op systemen voor kaartbetalingen en systemen voor kleine betalingen

De banken die eigenaars zijn van het Bancontact/MisterCash-debetkaartschema, wilden dit schema al jaren vervangen door een ander schema dat voldoet aan de SEPA-normen (Single Euro Payments Area). In 2011 werd dat standpunt heroverwogen. Uiteindelijk blijft het Bancontact/MisterCash-schema behouden. In haar rol van *overseer* van het schema heeft de Bank deze ontwikkelingen gevolgd. Zij heeft met name aanbevolen een waarborgmechanisme op te zetten om het schema te beschermen tegen een eventueel in gebreke blijven van een van de leden, conform de geharmoniseerde normen van het Europees Stelsel van Centrale Bank (ESCB) voor betaalkaartschema's.

Eind 2012 heeft de Bank als *lead overseer* van MasterCard Europe (MCE) de coördinatie beëindigd van de coöperatieve beoordeling van de overeenstemming van MCE met de normen die in 2008 werden uitgevaardigd door het Eurosysteem.

Het Uitwisselingscentrum en Verrekening (UCV), de Belgische geautomatiseerde verrekenkamer die de uitwisseling en de vereffening van kleine betalingen tussen banken die actief zijn in België mogelijk maakt, zou begin 2013 moeten migreren naar het Franse technische platform STET, om in overeenstemming te zijn met de SEPA-normen. Het UCV zal evenwel een Belgisch systeem blijven onderscheiden van zijn Franse tegenhanger. In 2012 was het *oversight* voornamelijk toegespitst op de voorbereiding van deze migratie. Naast de verandering van platform, zou het UCV ook de frequentie van de vereffeningscycli moeten verhogen, conform de aanbevelingen van het *oversight* van de Bank inzake het beheer van het financieel risico.

De Bank heeft ook deelgenomen aan de werkzaamheden van het Europees Forum over de veiligheid van kleine betalingen die in de schoot van het Eurosysteem en van het ESCB vertegenwoordigers samenbrengt van de autoriteiten die belast zijn met het *oversight* en met het prudentieel toezicht. De publicatie van verslagen over de veiligheid van de via internet aangeboden betalingsdiensten en over de toegang voor bepaalde actoren tot de betaalrekeningen, is gepland voor begin 2013.

Oversight op effectenvereffeningsstelsels

De Bank treedt op als *overseer* van effectenvereffeningsstelsels ten aanzien van drie Euroclear-groepentiteiten: Euroclear NV (ENV), Euroclear Bank (EB) en Euroclear

Belgium. De Bank is ook *overseer* van het eigen effectenvereffeningsstelsel NBB-SSS (Securities Settlement System).

ENV is het moederbedrijf van de Euroclear-groep. Ze is eigenaar van de platformen voor effectenverwerking en verstrekt gemeenschappelijke diensten aan de (internationale) centrale depositories – (I)CSD's van de groep. Een internationale samenwerkingsovereenkomst – laatst gewijzigd in december 2011 – regelt de multilaterale samenwerking inzake het toezicht op de gemeenschappelijke diensten die ENV aan de CSD's van de groep levert. De Bank treedt op als coördinator van het *oversight* op ENV. Hierbij werd het personeelsbeleid van ENV doorgelicht. Naast de gebruikelijke opvolging van de productiestabiliteit van de vereffeningsplatformen ging aandacht naar het beleid inzake het beheer van de informatica-infrastructuur en naar de beschermingsmaatregelen tegen cybercriminaliteit. Ten slotte werd eveneens aangevangen met het onderzoek van de procedures voor herstel en afwikkeling in geval van in gebreke blijven van een entiteit van de groep.

Als *lead overseer* van EB beoordeelde de Bank het EB-vereffeningssysteem aan de hand van de nieuwe CPSS-IOSCO 'Principles for financial market infrastructure'. Aangezien EB een internationale en systeemkritische instelling is, nam het IMF EB op in het FSAP voor pan-Europese betaal- en effectenvereffeningsystemen dat startte in het laatste kwartaal van 2012.

Euroclear Belgium houdt vooral Belgische effecten aan. Het vereffent zijn transacties samen met Euroclear Nederland en Euroclear France op het eengemaakte ESES-vereffeningsplatform dat deze drie CSD's gebruiken. De Bank volgde de beslissing van de ESES CSD tot toetreding tot het T2S-project op, evenals de ontwikkeling door Euroclear Belgium van diensten voor emittenten. Ze besteedde ook aandacht aan de evolutie van de vereffeningsefficiëntie.

Ten slotte volgde de Bank de implementatie door de NBB-SSS-operator op van de aanbevelingen gedaan bij de recentste beoordeling van dit systeem aan de hand van de ESCB-CESR-standaarden voor effectenvereffeningsstelsels.

5.3 Prudentieel toezicht op instellingen die financiëlemarktinfrastructuur beheren

Over het geheel genomen, blijven de marktinfrastructuur onderhevig aan een driedubbele druk die op tegenstrijdige wijze wordt uitgeoefend. In de eerste plaats erkennen de reguleringsautoriteiten dat de marktinfrastructuur een stabiliserende rol kunnen spelen in de beheersing van het systeemrisico en zijn zij dus geneigd de rol van de marktinfrastructuur uit te breiden en hen tegelijkertijd strengere vereisten op te leggen om hun veerkracht te garanderen. De deelnemers aan deze infrastructuur, die onder druk worden gezet door de rentabiliteitsdoelstellingen en/of de herkapitaliseringsvereisten, verplichten deze infrastructuur om de transactiekosten te verlagen en leggen hen dus intensieve herstructureringsprogramma's op. Aan deze twee eisen moet voldaan worden in marktomstandigheden waar de continuïteit van de totale uitgifte- en transactievolumes niet als verworven kan worden aangenomen.

Deze verschillende vormen van druk evenals de regulerende initiatieven die momenteel worden uitgewerkt leiden tot een grondige herstructurering van de architectuur en de positionering van de actoren, waarvoor de aanzet is gegeven en die over verschillende jaren uitwerking zal hebben. Zo werden er in 2012 in dit verband twee initiatieven genomen die van belang zijn voor de systeemrelevante marktinfrastructuur die op het Belgische grondgebied actief zijn: enerzijds de oprichting, voor EB, van een operationeel bijkantoor in Polen, anderzijds het project voor de oprichting van een CSD voor de groep Bank of New York Mellon.

Deze projecten worden gevolgd door de prudentiële toezichthouders, die niet alleen hun goedkeuring moeten geven maar ook toezicht moeten houden op de impact op het risicoprofiel van de betrokken infrastructuur, in het bijzonder via het ICAAP-SREP-proces (Internal Capital Adequacy Assessment Process – Supervisory Review and Evaluation Process).